https://doi.org/10.26682/hjuod.2022.25.2.35
گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا:25، ژمارە:2، (زانستێن مروڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 641-662، 2022

کردەیا بەهیدارییێ و ستراتیتجییەتێن ئەوێ ل دەڤ ئاخڤتنکەرێن باژێرێ دهۆکێ

شێرزاد سەبری عەلی و هەژار کەمال یوسف و لقمان فریق سلێمان
پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا پەروەدا بنیات، زانکۆیا دهۆك، هەرێما کوردستانێ-عیراق

((مێژوویا وەرگرتنا ڤەکولینی: 22 تیرمەهـ، 2022، مێژوویا رەزامەندیا بەلاڤکرنێ 12 ئەیلولێ، 2022))

پوختە

بەهیداری ئێکە ژ کردەیێن ئاخڤتنێ یێن گرنگ و د سنوورێ پراگماتیکێدا گرنگییا زۆر هەنە، ژبەرکو هەست و هەڤسۆزییا ئاخڤتنکەری بەرامبەر گوهداری دیاردکەت. ئەڤ ڤەکۆلینە ب ناڤێ (کردەیا بەهیدارییێ و ستراتیتجییەتێن ئەوێ ل دەڤ ئاخڤتنکەرێن باژێرێ دهۆکێ)یە کو تێدا هەول هاتییە دان، ل دویڤ (9) هەلویستێن جیاواز، ئاخڤتنکەرێن سەنتەرێ باژێرێ دهۆکێ ب کێشکێشکرنا کردەیا بەهیدارییێ رابین، ئەڤەژی ل دویڤ مودێلا (ئیلیۆد)یە و ب زێدەکرنا هندەك ستراتیجییەتان ژ لایێ (ئیسلام ڕاسخ)یڤە و بۆ دیارکرنا رێژەیا سەدییا هەر ستراتییەجەتەکێ د هەر(9) هەلویستاندا پەنا بۆ شێوازێ ئاماری هاتییە برن. ئارمانجا سەرەکی ژ ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەوە رێژەیا سەدی یا ستراتیجییەتێن هەر هەلویستەکێ د بیاڤێ پێشکێشکرنا کردەیا بەهیدارییێڤە بهێتە دیارکرن. ئەڤ ڤەکۆلینە ژ دوو پشکان پێکدهێت. پشکا ئێکێ یا تایبەتە ب دانەنیاسینا کردەیا بهیدارییێ ب گشتی و دیارکرنا ستراتیجییەتێن ئەوی. پشکا دووێ ل دۆر پراکتیکرنا ستراتیجییەتێن کردەیا بەهیدارییێیە ل دەڤ ئاخڤتنکەرێن سەنتەرێ دەڤۆکا دهۆکێ.

پەیڤێن کلیلدار: بەهیداری، ڕەفتارێن نەزمانی، تێهەلکێش، داتایێن ستایشکرنێ

1-پێشەکی

1-1-ناڤونیشانێ ڤەکۆلینێ:

ئەڤ ڤەکۆلینە ب ناڤونیشان(کردەیا بەهیدارییێ و ستراتیتجییەتێن ئەوێ ل دەڤ ئاخڤتنکەرێن باژێرێ دهۆکێ)یە کو تێدا هەول هاتییە دان، ستراتیجییەتێن بەهیدارییێ و کا چەوا خەلك دەربڕینێن بەهیدارییێ پێشکێشدکەن، ل دەمێ کەسەك دچیتە بەر دلۆڤانییا خودێ و ئەڤەژی د چەند هەلویستێن دیارکریدا.

2-1-کەرەستێ ڤەکۆلینێ:

کەرەستێ ڤەکۆلینێ بریتییە ژ وەرگرتنا دەربڕینێن بەهیدارییێ ژ (400) تاکەکەسێن ئاخڤتنکەرێن سەنتەرێ دەڤۆکا دهۆکێ کو دیتنا خۆ ل سەر چەند هەلویستێن جیاوازێن بەهیدارییێ داینە. (200) ژ ئەوان سەر ب ڕەگەزێ (توخمێ) نێرڤە بوون و (200)دی سەر ب ڕەگەزێ مێڤە بوون و هەمی د پێگەهشتی بوون و هەلبژارتنا کەرەستە و دەربڕینێن ڤەکۆلینێ ب شێوەکێ ڕەمەکی بوویە.

3-1-گرنگی و مفایێ ڤەکۆلینێ:

زانینا ستراتیجیەتێن بەهیدارییێ و ڕێژەیا بکارهینانا ئەوان ژ لایێ ئاخڤتنکەرێن سەنتەرێ دەڤۆکا دهۆکێ و ل دویڤ بگۆڕێن دەستنیشانکری دبنە ئەگەر کو ئەنجامێن ب دەستڤەهاتی یێن بەهیدارییێ ڕۆلێ خۆ د بابەتێ ئارامکرنا و بێهنڤرەکرنا دەروونێ کەسێن مریدا هەبن.

4-1-ڕێبازا ڤەکۆلینێ:

ئەڤ ڤەکۆلینە ل دویڤ ڕێبازا وەسفی شیکاری هاتییە ئەنجامدان و مفا وەرگرتییە ژ مودێلا(ئیلود)ی و ب زێدەکرنا چەند ستراتیجییەتێن بەهیدارییێ ژ لایێ (ئیسلام ڕاسخ)یڤە و ژبۆ گەهشتنا ڕێژەیا بکارهینانا ستراتیجییەتێن بەهیدارییێ پشتبەستن ب شێوازێ ئاماری هاتییە کرن .

5-1-پرسیارێن ڤەکۆلینێ:

ئەڤ ڤەکۆلینە هەولددەت بەرسڤا ئەڤان خالێن ل خوارێ بدەت:

أ- ئەرێ ژبلی ئەو ستراتیجییەتێن (ئیلیود) و (ئیسلام ڕاسخ)ی، هندەك ستراتیجییەتێن دی ل دەڤ ئاخڤتنکەرێن سەنتەرێ دەڤۆکا دهۆکێ دهێنە دیتن کو ب ئەوانڤە تایبەت بن؟ بۆچی؟

ب-د هەر (9)هەلویستێن وەرگرتیدا، ستراتیجییێن بەهیدارییێ ب چ ڕێژە و چەوا هاتینە بکارهینان؟

6-1-ئارمانجا ڤەکۆلینێ:

ئارمانج ژ ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەوە ستراتیجییەتێن بەهیدارییێ د ناڤ چەند هەلویستێن ژێکجودا بهێتە دیارکرن، کا چەوا تێدا بکاردهێن و و ڕێژەیا سەدییا ئەوان ستراتیجییەتان تێدا چەندە. ئانکو خەلکێ سەنتەرێ دەڤۆکا دهۆکێ د دەمێ پێشکێشکرنا دەربڕینێن بەهیدارییێ بۆ کەس و کار و خودانێن مری کا چ ستراتیجییەتان بکاردهینن و چەوا دەربڕینێن خۆ پێشکێشدکەن.

1-7-پشكێن ڤەكولینێ:

ئەڤ ڤەكولینە ژبلی پێشەكی و ئەنجامان ژ دوو پشكان پێكدهێت. پشكا ئێكێ ب ناڤێ (بەهیداری و ستراتیجییەتێن ئەوێ)یە كو تێدا تیشك هاتییە ئێخستن ل سەر تێگەهێ بەهیدارییێ پاشی ئاماژە ب جۆر و ئەرك و دیتنا ئاستێن زمانی بەهیدارییێ. هەروەسا وەك كردەیەكا ئاخڤتنێ هاتییە دان، ل گەل دیاركرنا ستراتیجییێن ئەوان . پشكا دووێ یا تایبەتە ب لایەنێ پراكتیكی كو تێدا هەول هاتییە دان، ستراتیجییەتێن بەهیدارییێ ل دەڤ ئاخڤتنكەرێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهۆكێ بهێنە دیاركرن. ئەوژی د (9) هەلویستێن ژێكجودادا.

2-بەهیداری و ستراتیجیەتێن ئەوێ

1-2 تێگەهێ بەهیدارییێ:

پەیڤا (بەهیداری - Condolences) د زمانێ ئنگلیزیدا ژ هەر دوو پەیڤێن گریكی (Con -ب واتەیا پێكڤە) و (dolore – ب واتایا خەمكەڤتن) هاتییە وەرگرتن كو پێكڤە ب واتایا ب خەمكەڤتنا پێكڤە یان ل گەلئێك دهێت (Zunin and Zunin, 2007: 4). بەهیداری هەر دەربڕینەكە ئەوا كو د شیاندایە مرۆڤ بۆ دەربڕینكرنێ ژ هەڤسۆزییا خۆ بكاربهینیت.

بەهیداری ب واتایا دانپێدان ژ دەستدانێ یان دیاركرنا هەڤسۆزییێ ل گەل كەسەكێ دی دهێت. د كەتواریدا، مرۆڤ بونەوەرێن سۆزدارینە و د شیاندایە مرۆڤ ئەڤێ سۆزدارییێ د پەیوەندییێن ڕۆژانەدا ببینیت. بۆ نموونە، د شیاندایە مرنا ئێك ژ خۆشتڤیان ببیتە ئەگەرێ حالەتێ ب خەمكەڤتنا كویر و ترومایێ (شوكێ).

د كەتواریدا، هەڤسۆزی و بەهیداری، هەستكرن و دركپێكرنا نەخۆشە بۆ كەسەكێ دی ژ ئەگەرێ ڕویدانا تشتەكێ نەخواستی بۆ ئەوی كەسی. د پتریا جاراندا ل دەمێ كەسەك دمریت یان تشتەكێ نەباش ڕوییدەت ئەم هەست ب هەڤسۆزییێ دكەین و دەربڕینێ ژ ئەڤێ هەڤسۆزییێ دكەین و هەڤسۆزییا خۆ یان هەستكرنا خۆ بۆ كەسێ بەرامبەر دەردبڕین، مرن ب سروشتێ خۆڤە دیاردەیەكا مرۆڤایەتییا نەخۆشە، بەلێ یا بەربەلاڤە و مرۆڤی دئێخیتە د حالەتەكێ تێكچوون و ب خەم كەڤتنێدا، ل دەمێ ڕویدانەكا ب ئەڤی شێوەی یا نەخۆش بۆ ئێك ژ مە ڕوددەت، نیاس و كەسوكار و هەڤالێن مە هەولا هەڤسۆزییێ ل گەل مە ددەن كو هەستێن ئەخلاقی و هەمان ئاماژە دهێنە پێكگوهارتن ئەگەر ئەو د هەمان هەلویستدا ببن. بەهیداری دەربڕینە ژ هەڤسۆزییێ ل گەل كەسەكی كو ژ نەخۆشییەكێ یان مرنێ یان تێكچوونا دەروونی یان بەخترەشییێ دنالیت (Bernan, 2008: 326).

هەڤسۆزی بەرسڤدانەكا سۆزدارییە و تێگەهشتن و كاریگەرییا مە بۆ نەخۆشی یان خۆشییا كەسێ بەرامبەر دیاردكەت، ئارمانجا سەرەكی ژ دەربڕینكرنێ ژ هەڤسۆزییێ پێشكێشكرنا هەڤسۆزی و گرنگیپێدانییە ب (نەهامەتی - الفجوع) و د شیاندایە ببێژین ئەرێ دێ چەند بیرییا ئەوی كەسی كەین یێ كو دمریت یان د شیاندایە پشكدارییا بیرهاتنەكا خۆش بكەین، هەڤشوزی و بەهیداری وەك ڕێكەك بۆ دەربڕینەكا جڤاكی یا خەمۆكی دهێتە بكارهینان؛ ژبەركو كۆمەكا پەیوەندییان بەردەست دكەت كو هاریكارە ل سەر تژیكرنا ڤالاهییا د ناڤبەرا زیندی و مریاندا، هەروەسا د ناڤبەرا كەسێ وەغەركری و ئەو جڤاكێ ب شێوەیەكێ بەرفرەه پشكدارییێ د بەهێدا دكەن (Bernan, 2008 :326). و ئەڤە دچیتە د ناڤ ئەركێن زمانیدا، ئەوژی ئەركێ هەست دەربڕینێیە بۆ دیاردەیەكا نەخۆش. دیسان گرێدای ئەركێ جهخۆكرنێ ژییە.

ژ لایێ واتاییڤە، بەهیداری واتایەكا جڤاكی هەلدگریت و ئاماژێ ددەتە بكارهینانا زمانی بۆ پێكهینان و ڕێكخستنا پەیوەندییێن جڤاكی و پاراستنا ل سەر ڕۆلێن جڤاكی و ئەڤ جۆرێ بكارهینانا زمانی ب گەهاندنا جڤاكی دهێتە ناڤكرن(Bernan, 2008:344).

د ڕاستیدا كردەیا بەهیدارییێ بۆ كەسێ بەرامبەر ب چەندین ڕێكان دهێتە دەبڕین، د شیاندایە گول یان دیاری یان كارتا هەڤسۆزییێ بهێنە هنارتن، ئەڤەژی ل دویڤ ڕەوشەنبیری و داب و نەریتان یا جیاوازە، یان ب ڕێكا بەخشینا پارەیان بۆ دەزگەهێن خێرخوازییێن پەیوەندیدار بهێنە هنارتن، هەروەسا د شیاندایە پارە بۆ دەزگەهێن خێرخوازی یێن پالپشتییا ئەوی دكەن بهێنە هنارتن، یان نڤیسینا بروسكەیەكا بەهیدارییێ، یان دانانا خوارنەكێ بۆ خێزان و هەڤالێن كەسێ وەغەركری، یان نیشاندانا هاریكارییێ بۆ ئەوان ب هەر ڕێكەكا هەبیت، وەسا دیاردبیت كو هەڤسۆزی ل سەر پرنسیپێ هاریكاریكرنا دەولەمەندان بۆ هەژار و دەست كورتان ئاڤادبیت (Bernan, 2008:344). بەلێ یا گرنگ بۆ مە د ئەڤێ ڤەكولینێدا ب تنێ كریارێن زمانینە و مە پەیوەندی ب كریارێن نەزمانیڤە نینە. وەكو دانا گولان یان دیارییان...هتد.

بەهیداری وەكو دەربڕینەكا فەرمی بۆ هەڤخەمی یان ب خەمكەڤتنێ بۆ كەسێن ژ دەستدانا كەسەكێ دیاركری دنالن دهێتە بكارهینان و نابیت بەهیداری كریارەكێ ب خۆڤەبگریت كو گوهدار بەرپرسیارەتییا

ئەوێ كریارێ هەلبگریت. مرۆڤ ب رێكا ئاراستەكرنا كردەیا بەهیدارییێ دەربرینێ ژ هەست و هەڤسۆزی و ب خەمكەڤتنا خۆ بۆ كەسێ بەرامبەر ئانكو گوهداری نیشاندەدەت (Searle and Vanderveken, 1985: 212). بەهیداری كارێن پالپشتیكرن و هاندنان و هاریكارییێ بەرامبەر نەخۆشی و بەرتەنگییان ب خۆڤەدگریت و ئەڤ چەندەژی هاریكارە كو ئێش و ئازارێن زیانڤێكەڤتیان كێم بكەت (Muihaki , 2004: 3).

كردەیا بەهیدارییێ ب هەر شێوەیەكی ببیت، دبیتە جهێ رێزگرتنەكا مەزن ل دەڤ كەس و خێزانا وەغەركری و پتریا جاران وەرگرێن بەهیدارییێ گرنگییێ ب جوانی رەسەنایەتییا پێشكێشكرنێ نادەن، بەلكو ب تنێ ب دەربرینێن راستگۆ و سادە ژ هەست و سۆزان رازی دبن (Smith, 2003: 1). بەلێ د سەر هندێرا گوتنا پەیڤێن بەهیدارییێ یێن نەگونجای دبیت هەستكرن ب نەهامەتی و ئێشان و تۆرەییێ پەیدابكەت، زێدەباری ئەڤێ چەندێ دبیت ببیتە ئەگەرێ لاوازكرنا پەیوەندییان و ژ دەستدانا هەڤالینێێ (Zunin and Zunin, 2007: 13).

هندەك بەهیداری هەنە، دبنە ئەگەرێ نەرازیبوونێ، ل دەمێ ب پراگماتیكانە ب كەسێ مری دهێتە گوتن: خودێ ل گونەهێن ئەوی ببووریت. ئانكو مری مرۆڤەكێ گونەهبارە.

2-2 جۆرێن بەهیدارییێ:

(سمێس) ئەڤان جۆرێن بەهیدارییێ یێن ل خوارێ ب نموونەڤە دیاردكەت:

أ – دەربرینێن بەهیدارییێ یێن كلاسیكی: ئەڤ دەربرینێن بەهیدارییێ د بێلایەن و سەربەخۆ و گونجاینە و دشیاندایە بێی ل بەرچاڤ وەرگرتنا بیروباوەرێن ئایینی بهێنە پێشكێشكرن(Smith, 2003: 1). وەكو:

-هزرێن من ل گەل تەدانە.

- ئەز هیڤیدكەم هوین هەڤسۆزییا من / مە یا كویر وەربگرن.

ب – دەربرینێن بەهیدارییێ ل گەل بەرچاڤوەرگرتنا بیروباوەرێن ئایینی یێن كەسەكێ دیاركری:بۆ ئەوان كەسێن باوەری ب تێگەهێ بەحەشت و دوزەخێ هەی، د شیاندایە دەربرین ژ ئەوێ هزرێ بكەت كو كەسێ وەغەركری د بەهەشتێدایە یان ل ئاسمانییە (Smith, 2003: 1). وەكو:

- خودێ هاریكارێ هەوە ببیت.
- بلا گیانێ وی شاد ببیت.
- خودێ ل بەهەشتا بەرین شاد بكەت.
- خودێ جهێ ئەوی ل فیردەوسێ بدانیت.

ج – دەربرینێن بەهیدارییێ وەكو (تێهەلكێش): د شیاندایە هۆزان ببیتە ژێدەرێ ئارامییێ و دەربرینێ ژ هەڤسۆزییێ بكەت. هندەك كەس گوتنێن مەبەستدار و ژێگرتی ژ هۆزان یان پەرتووكان یان گوتنێن ناڤداران هەلدبژێرن و گوتنێن بەرنیاس ژ هۆزانان یێن باس ل مرنێ و بەهییێ بۆ هاریكاریكرنا خۆ ژبۆ دەربرینكرنێ ژ بەهیدارییێ بكاردهینن (Smith, 2003: 1). وەكو:

- ئەم هەمی توڤێ مرنێنە. (كل نفس ذائقة الموت)

د – دەربرینێن بەهیدارییێ یێن حالەتا لێقەومای ب خۆڤەدگریت: یا گونجایە حالەتا زیانڤێكەڤتنییان ب دەربرینا بەهیدارییێ بهێتە گوتن بۆ كەسەكی ئەگەر لێقەومای هەڤالەكێ نێزیك بیت دهێتە بكارهینان، دەربرینێن بەهیدارییێ بۆ كەسێن كو ژ ئەگەرێ نەخۆشییەكا بەردەوام دمرن. بۆ نموونە دبیت تێبینییا خەملاندنا ئێشان و نەخۆشییێ ب خۆڤەبگریت و ب ئەڤی رەنگی دەربرینێ ژ دوماهی هاتنا نەخۆشییان بكەت(Smith, 2003: 1). وەكو:

- جهێ داخێیە من خەبەرێ مرنا دایكا تە گوهلێبووی، بەلێ ژ لایەكێ دیڤە یا باش بوو دوماهی ب ئێش و ژانێن وێ هاتین.

د شێوەزارێ سلێمانییێدا ئەگەر مری ب تەمەن بیت دبێژن : تەمەنی درێژی بۆ خۆتان جێهێشتبێت. بەلێ ئەگەر گەنج بیت، دبێژن : جوانە مەرگ بوو.

2-3- دیتنا سیمانتیكی بۆ كردەیا بەهیدارییێ:

ژ لایێ زمانیڤە، كردەیا بەهیدارییێ هەلگرا واتایەكا جڤاكییە كو ئاماژەیێ ددەتە بكارهینانا زمانی بۆ پاراستنا پەیوەندیكرنا جڤاكی ل جهێ پێكگوهارتنا پێزانین و هزر و بیروباوەران. بكارهینانا كردەیا بەهیدارییێ ب رۆلێ پاراستن و رێكخستن و بهێزكرنا پەیوەندییێن جڤاكی رادبیت و واتایا جڤاكی ب رێكا بكارهینانا ئەوێ د سنوورێ دابونەریتێن زمانی یێن د بەهیدارییێدا هەین دگەهینیت، زێدەباری ئەڤێ چەندێ ئەركێ سەرەكی یێ واتایا جڤاكی د مەبەستا سۆزدارییا د ئاخفتنێدا دیاردبیت، لەورا كردەیا بەهیدارییێ ئەڤ جۆرێ مەبەستێ هەیە كو وەسفا ئەڤی جۆرێ بكارهینانێ د كارهینانا زماندا بۆ پەیوەندیكرنا جڤاكی هەیە (Crystal,2003: 346). وەكو:

-ئەم هەلگرێن خەما هەوەینە.

د ئەڤێ نموونەیا ل سەریدا، رستەیا بكارهاتی بهێزكرنا پەیوەنكرنا جڤاكی موكمدكەت. هەروەسا ب رێكخستن و پاراستنا پەیوەندییان رادبیت، ژبەركو ئاخڤتنكەری وەسا هەستێ خۆ نیشاندایە كو بەشەكە ژ ئەوان و خۆ بەشداری خەمێن ئەوان ژی كرییە.

پەیوەندیکرنا جڤاکی ئەواکو د شێوەیێ بەهیداریێدا دەربڕین ژێ دهێتە کرن، ب ڕێکا ئەوان ڕویدانان ب دەستڤەدهێن یێن پێدڤی ب پێکگوهارتنا شارەزاییان یان نیشاندانا هەڤسوزییێ هەی، پەیوەندیکرنا نڤێسینێ جەختێ ل سەر سەربۆرێن هەڤکارییا جڤاکی و پشکداریکرنێ د دابونەریت و ڕەوشتێن زمانێ جڤاکیدا دکەت. د پەیوەندیکرنا ئەرێنیدا بەهیداری وەکو (کارلێکرنەکا بێژەیی) بهایەکێ کێم یێ پێزانینان هەیە، بەلێ ل جهێ ئەڤێ چەندێ ئەرکەکێ سەرەکی ل کونترۆلکرنا گوتارا جڤاکی د هەلکەفتێن دیارکریدا هەیە (Mwihake , 2004 : 133 – 134). وەکو:
-ئەڤ مروڤە نە ب تنێ ژ مالا هەوە چوویە، بەلکو بۆ مە هەمیان خوسارەتەکا مەزن بوو.

ئەڤە نموونەیا ل سەری گوتارەکا جڤاکی ڕەنگڤەددەت، ژبەرکو دەربڕینا ئەوی ژ ژ دەستدانا کەسی نە ب تننی ب مولکێ ئەوان دانایە، بەلکو مولکێ جڤاکی هەمییێ بوویە، لەورا د سالۆخکرنا بەهیداریێ ئەویدا، ب خۆسارەتەکا مەزن بۆ هەمی کەسێن ئەوی دنیاسن نیشاندایە.

2-4- دیتنا پراگماتیکی بۆ کردەیا بەهیداریێ:

بەهیداری جۆرەکێ کردەیێن ئاخڤتنێ یێن (پەیوەندیکرنێ)نە، ئەوێن کو ژ کردەیێن ئاخڤتنێ یێن "کلاسیکی" د جیاوازن. وەکو:(بڕیاردان، میراتگری، دامەزراندن) و د بنەڕەتدا مەرج نینە کردەیا بەهیداریێ ب ئەرکێ دانوستاندنێ و پەیوەندیکرنێ ڕابیت، بەلکو کاریگەرییێ ل سەر حالەتانان دکەت، کردەیێن ئاخڤتنێ یێن پەیوەندیکرنێ ئەو کردەنە یێن ب نیازا پەیوەندیکرنەکا دیارکری دهێنە ئاڕاستەکرن کو یا پێدڤییە گوهدار مەرجێ سەرکەفتنێ بۆ ئەڤان کریاران بزانیت یێن دەربڕینێ ژ هەلویستەکێ دیارکری دکەن و کردەیا ئاخڤتنێ ل گەل ئەو چەندا دهێتە ئەنجامدان ل گەل جۆرێ هەلویستێ دەربڕین ژێ دهێتە کرن دگونجیت. بۆ نموونە د کردەیا بەهیداریدا ئاخڤتنکەر دەربڕینێ ژ هەڤخەمی و هەڤسۆزی و پەشیمانا خۆ ل بەرامبەری گوهداری نیشانددەت (Bach, 2012:1).

(ئوستن) د پۆلینکرنا کردەیێن ئاخڤتنێدا، بەهیداریێ وەك ئێك ژ کردەیێن ئاخڤتنێ یێن (ڕەفتاری -behabitives) دهەژمێریت. (ئوستن) وەسا دبینیت کو کەس ل دویڤ تەمەنێ خۆ گرنگییێ ب (هەلویست و ڕەفتارێ جڤاکی) بەرامبەر کەسەکێ دیارکری ددەن (Austin, 1962: 151). هەروەسا (سیرێل) کردەیێن بەهیداریێ ل ژێر کۆمەلا کردەیێن هەستدەربڕینێ پۆلیندکەت و د ئەڤی جۆریدا ئاخڤتنکەر وەفادارییێ و حالەتێ خۆ یێ دەروونی ل دۆر حالەتەکێ دەستنیشانکری ل بەرامبەر گوهداری دیاردکەت (Searle, 1979: 15).

هەر د ئەڤی بواریدا (باخ و هارنیش) کردەیا بەهیداریێ ل ژێر (کردەیێن ئاخڤتنێ یێن دانپێدانێ) پۆلیندکەن کو ئاماژەیێ ددەتە پێڤەرێن گشتی یێن تایبەت ب دانپێدانێ (Bach and Harnish, 1979: 51)، بەهیداریێ پێدڤێ ئەڤان هەمی دەربڕینێن ل خوارێ هەیە:

1 – سوپاسی و ڕێزگرتن (دەربڕینێ ژ هەست و سۆزێن دیارکری بەرامبەر گوهداری دکەن).

2 – ئەڤ هەست و سۆزە و دەربڕینێن ئەوێ یێن گونجای بۆ جۆرەکێ دیارکری ژ هەلکەفتانە. بۆ نموونە (کردەیا بەهیداریێ) دەربڕینێ ژ هەڤسۆزییێ ل گەل توشبوونا گوهداری بۆ هندەك نەخۆشییان دکەت، ئانکو وەك ڕەنگڤەدان بەرامبەری کار و کریارێن ئاخڤتنکەری ناهێتە بکارهینان.

3 – ب شێوەیەکێ گشتی، د هەلکەفتێن بەهیداریێدا، کردەیێن بەهیداریێ ژ لایێ ئاخڤتنکەر و گوهداریڤە د بەرنیاسن و گوهدار پێشبینییا ئەڤان جۆرێن دەربڕینان ژ ئاخڤتنکەری دکەت.

4 – ژبەرکو دانپێدانێن پێشبینیکری د هەلکەفتێن دیارکریدا، گەلەك جاران دەربڕین ژ هەستکرنا ڕاستەقینەیی ناهێتە کرن و دەربڕین ژ ئەوی هەستی بهێتە کرن. ئەڤ ڕاستییە د پێناسەیا هویر بۆ بەهیداریێدا دیاردبیت، ل دەمێ کەسەکی بەهیداریێ دکەت چ ب ڕاستگۆیی دەربڕینێ ژ هەڤسۆزییا خۆ بکەت ل گەل نەخۆشیێن د دلێ ئەویدا یان دەربڕینێ ژ نیازا خۆ بکەت، بێیکو دەربڕینێ ژ هەڤسۆزییێ بکەت.

5– سەرەرای ئەوێ چەندێ کو دانپێدان ب شێوەیەکێ خۆبخۆیی و ڕوتینی دهێنە پێشکێشکرن و هندەك جاران دەربڕینێ ژ هەست و سۆزێن ڕاستگۆیی ناکەن، بەلێ پتریا جاران د جڤاکیدا وەك کردەیێن زێدەبێژی ژ لایێ ئاخڤتنکەریڤە دهێنە هژمارتن و ژ لایەکێ دیڤە، گومانکرنا گوهداری ژ ڕاستگۆییا دەربڕینێ دێ ب کارەکێ نەباش و تێکچوونا پەیوەندیا جڤاکی هێتە هژمارتن و ئەڤ چەندەژی ب دیاردەیەکا نەرێنی د ناڤ جڤاکیدا دهێتە هژمارتن.

6– دبیت هندەك جاران پێشکێشکرنا کردەیا بەهیداریێ ژ لایێ ئاخڤتنکەریڤە پێدڤی ب بەرسڤدانا گوهداری هەبیت، ل ئەوی دەمی دێ وەکو کاریگەرییەکا ڕاگەهاندنێ هێتە هژمارتن. بۆ نموونە: وەرگرتنا بەهیداریێ ب دەربڕینا (سوپاس) یان هەر پەیڤەکا دی بهێتە بەرسڤدان (Bach and Harnish, 1979: 51).

2-5- بنياتێ سينتاكسى بۆ كردەيا بەهيدارييێ:

زێدەبارى ئەوێ چەندێ كو بەهيداريیێ ژ لایێ سينتاكسيڤە پێكهاتا ڕستەيێن راگەهاندنێ هەيە، بەلێ بكەر د ڕستەيێن كردەيێن بەهيدارييێدا هەيە و پتريا جاران بەرى كارى دهێت. وەكو:

-ئەم ژ دل هەڤسۆزييا خۆ بۆ هەوە ديار دكەين.

-ئەز نەشێم ب دەستەواژەيەكێ خەمگينيا خۆ ل بەرامبەر ژ دەستدانا ئەوى بكەم.

پێكهاتا دى يا بەهيدارييێ ڕستەيێن مەرجينە، ل ڤێرێ بەهيدارى بابەتێ ڕێزمانى يێ ڕاستەوخۆ نينە و كارى شێوەيێ خۆ يێ سەرەكى هەيە. وەكو:

-هيڤيدكەم هەڤخەمييا من/ مە وەربگرن.

-ب تنێ بلا ل بيرا تە ببيت نوكە ئەز يێ ل ڤێرێ داكو د ئەڤان دەمێن بەرتەنگدا تە هەمبێز بكەم. (هەمى ئەڤ ڕستە د فۆرميدا ڕستەيێن هەوال و مەرجينە و د ناڤەرۆكێدا جهخۆشكرنن (موجاملە)).

هەر ل سەر هەمان بابەت (كويرك و هندەكێن دى) دبێژن: پێكهاتا دى يا بەهيدارييێ شێوەيێ ڕستەيێن بێژۆك(ناوێزە) هەيە، ئەوژى ل دويڤ ئەوێ چەندێ كو هندەك ڕستەيێن نەسيستەمى و پارچەكرينە، ئانكو ب شێوەيەكێ دەگمەن پێكهێنێن پێگيركرنێ هەنە، ئانكو هندەك كردەيێن بەهيدارييێ ئەڤ تايبەتمەندييە هەنە (Quirk etal, 1985: 883). وەكو:

-تەحە تەحە، مخابن.

د شياندایە هێمایێ لادانێ ژ شێوەيێ زمانى يێ ڕستەيێ بهێتە بكارهينان. وەكو لادانا بكەرى (ئەز/ ئەم) و كارى ژێ، روەكو:

-Ø ب خەم كەڤتم ژ بەر بابيرێ تە.

-بەردەوام يێ د دلێ مەدا Ø.

2-6-بەهيدارى وەكو كردەيا ئاخڤتنێ:

ل دەمێ ئاخڤتنكەر ب پرۆسێسا گەهاندنێ رادبيت، هەولددەت ئارمانجێن خۆ جێبەجێبكەت و بگەهينيت. ئەوژى ل دويڤ كۆت و بەند و بنەما و مەبەستێن ڕەفتارا گەهاندن و پەيوەنديكرنێ (شێرزاد سەبرى عەلى، 2020، 190-191).

بەهيدارى وەكو كردەيێن دى يێن ئاخڤتنێ ژ لایێ كەلتووريڤە دهێتە دەستنيشانكرن، بەهيدارى دهێتە پێناسەكرن كو ئەو كردەيا ئاخڤتنێيە ئەواكو بۆ دەربرينكرن ژ هەڤسۆزى و ب خەمكەڤتنێ پشتى وەغەركرنا كەسەكى دهێتە بكارهينان، زانا (سيرێل – Searle) كردەيا بەهيدارييێ د ناڤ كۆمەلا كردەيێن دەربرينێدا پۆليندكەت. هەروەسا (ئولشتين و كوهين) وەسا دبينن كو بەهيدارى بۆ ئەنجامدانا ئەركێن جياواز دهێتە بكارهينان وەكو:

1– دانپێدان ب مرنێ: ئو نە!

2– دەربرينكرن ژ هەڤسۆزييێ: ئەز پشكدارێ خەما تەمە.

3– پێشكێشكرنا هاريكارييێ: ئەم ژبەر تە يێ ل ڤێرێ.

4– دەربرينێن دلتەنگييێ – دلەراوكێ: پێدڤييە چاڤێ تە ل تە بيت.

5– داخوينيێن پاشەرۆژێ: هەولبدە ب خەم نەكەڤى (Olshtain, E., & Cohen, A, 1983: 22).

كردەيا ئاخڤتنێ يا دەربرينێ ژ بەهيدارييێ دكەت ژ جۆرێ كردەيێن دەربرينێيە، ژبەركو دەرئەنجامێ حالەتەكا دەروونييە و د دەوروبەرێن سۆزداريدا دهێنە بكارهينان. پەيڤا بەهيدارى هەروەكو هاتيية گوتن ژ پەيڤا (condore) يا لاتينى هاتييە وەرگرتن كو ب واتايا (پێكڤە نالين يان ب خەمكەڤتن) دهێت (Zunin, Zunin and,2007:4). ب دەربرينەكا دى دانپێدانە ب ژدەستدانا كەسەكى، هەروەسا بۆ دياركرنا هەڤسۆزييێ ل گەل كەسەكێ دى دهێتە بكارهينان.

ئێكەم ڤەكۆلين ل دۆر بەهيدارييێ هاتييە ئەنجامدان، ڤەكۆلينا (Elwood, 2004) بوو كو ڤەكۆلينا جياوازييێن ڕەوشەنبيرى د دەربرينێن بەهيدارييێدا د ناڤبەرا ئەمريكى و يابانياندا كرييە كو پۆلينكرنەك ب پشتبەستن ل سەر پێنج جۆرێن بەرسڤدانان يان دارێژتنێن واتايى كرييە كو بەرى هينگى ژ لایێ (Olstainand Cohen, 1983) هاتبوونە پێشنيازكرن. ئەوژى:

1– دانپێدان ب وەغەركرنێ ب رێكا ئاخڤتنێ - دانوستاندنێ: وەى خودێ، يا خودێ.

2– دەربرينێن هەڤسۆزييێ: ئەز يێ هەڤخەمم.

3– پێشكێشكرنا هاريكارييێ: دێ شێم كارەكى بۆ هەوە ئەنجامدەم؟

4– ئەو كردەيێن دەربرينێن ژ ئاماژەكرنێ بۆ بەرسڤدانێ د پاشەرۆژێدا دكەن و د شێوەيێ پەيڤێن هاندەر يان ئاموژگارييێدا دهێنە ئاراستەكرن. وەكو: هەولبدە تووشى خەمۆكييێ نەبى.

5– دەربرينێن دلتەنگييێ (دلەراوكێ) يێن گرێداى ب دياركرنا چاڤدێرييێ بۆ خۆشگوزەرانييا ئاخڤتنكەرى و خێزانا ئەوى كو پرسيارێن وەكو (ڕەوشا تە يا باشە؟) ب خۆڤەدگريت(Ellis, 2008: 160).

هەروەكو هاتييە گوتن ل دويڤ (ئوستن)ێ بەهيدارى پشكەكە ژ كردەيێن ئاخڤتنێ يێن ڕەفتارى و ل دەڤ (سيرێل)ێ گرێدایە ب كردەيێن دەربرينكرنێ. ب پشتبەستن ل سەر كارێن (ئوستن)ێ. (سيرێل)ێ، 1975، كردەيێن ئاخڤتنێ ل سەر پێنج جۆرێن گشتى دابەشكرينە. ئەوژى:

1 – كردەیا نواندنێ-Representative: وەكو جەختكرن:(دیسان تۆ هاتی)، ب دوماهیك هینان(ب خاترا تە ژڤانێ من ب دوماهیك هات).

2 – كردەیا ئاراستەكرنێ-Directives: وەكو داخازیكرن:(ب كەرەما خۆ ئەوان گولان بدە نازدارێ)، فەرماندان:(ل ڤێرێ نەمینە).

3 – كردەیا پێگیریكرنێ-Commissives: وەكو پەیماندان: (سۆز بیت ئەز خانییەكی بۆ تە ئاڤا بكەم)، گەفكرن:(دێ پێیێن تە شكێنم).

4 – كردەیا هەستدەربرینێ-Expressive: وەكو سوپاسیكرن:(سوپاسییا جەنابێ هەوە یێ ڕێزدار دكەم)، بەهیداری:(خودێ عەفو بكەت).

5– كردەیا ڕاگەهاندنێ-Declaration: وەكو ڕاگەهاندنا شەڕی (هەتا ڤێرێ و بەس):، پێكهینانا مارەبرینێ(ئەڤ هوین هەر دوو بووینە حەلالێن ئێك)(Searle, 1979: 15).

ئەڤ كردە سەركەڤتنا ئەوان كرێدای دەوروبەر و ڕاستی و نیازا هەڤپشكێن ئاخڤتنێنە(شێرزاد سەبری عەلی، 2014، 202).

هەروەكو د پۆلینكرنا سیرلیدا هاتی بەهیداری ژ كردەیێن هەستدەربرینێیە و كردەیا دەربرینێ بۆ هەلویستێ ئاخڤتنكەری بەرامبەر ڕویدانان دیاردكەت چ ئەڤ ڕویدانە دەربرینێ ژ حالەتێ خۆشی یان نەخۆشییێ بكەت، ب واتایەكا دی دەربرینێ ژ حالەتێن دەروونی یێن ئاخڤتنكەری دكەت.

ب شێوەیەكێ گشتی ڕێكێن دەربرینكرنێ ژ بەهیدارییێ ژ ڕەوشەنبیریەكێ بۆ ئێكا دی د جیاوازن، ڕەوشەنبیری ڕۆلەكێ كاریگەر د پراگماتیكێدا دگێریت، زێدەباری ئەڤێ چەندێ ب ڕێكا تێگەهشتنا باگرەوەندێ ڕەوشەنبیری و سیستەمێ بیروباوەرێن كەسێ زیانڤێكەڤتی، د شیاندایە مروڤ ب شێوەیەكێ گونجای دەربرینێ ژ بەهیدارییێ بكەت، بۆ نموونە دبیت د ئێك ژ ڕەوشەنبیریاندا یا بەربەلاڤبیت د بەهیێدا گول یان كارتێن هەڤسۆزییێ بهێنە هنارتن، بەلێ د ڕەوشەنبیریەكا دیدا هندەك ڕێكێن دی یێن هەڤسۆزی و هەڤخەمییێ ل گەل زیان ڤێكەڤتنیان هەنە، ئانكو ب شێوەیەكێ سادە پێدڤییە هۆكارێن ڕەوشەنبیری و بیروباوەران د بەهیدارییێدا ل بەرچاڤ بهێنە وەرگرتن، د هەمان بواردا (زونین و زونین) ئاماژەدایە ئەوێ چەندێ كو نامەیێن بەهیدارییێ واتایەكا ڤەشارتی یا تایبەت ب ڕەوشەنبیریانڤە ڤەدگوهێزیت (Zunin and Zunin, 2007: 13).

هەست و سۆز ڕۆلەكێ گرنگ د پەیوەندیێن مرۆڤیدا دگێرن و ژیانا مرۆڤان یا پڕی خۆشی و نەخۆشییە، گەهاندنا دەربرین و ڕستەیێن بەهیدارییێ بێێن ئارمانجدار دبیتە ئەگەرێ كێمكرنا ترسێ ئەواكو دبیت مرۆڤ هەست پێبكەت، ل دەمێ گۆتنەكا تشتەكێ شاش بۆ زیانڤێكەڤتی. هەروەسا پێدڤییە ڕستە یا كاریگەر ببیت، ژبەركو گەهاندنا سۆزداری ب شێوەیەكێ بەردەوام یا گرێدایە ب دابێشەیێن ڕەوشەنبیریڤە، ئانكو یا گرنگە كو ڕێز ل نامەیا بەهیدارییێ ژ لایێ زیانڤێكەڤتیان و هەڤالێن نێزیكی كەسێ وەغەركری بهێتە گرتن. هەروەسا پێدڤییە گرنگی ب پراگماتیكێ ئانكو واتایا دەورووبەری بهێتە دان.

2-7- ئەركێ كردەیا بەهیدارییێ:

مرن ب زەحمەتترین هەلكەڤتە ئەواكو دبیت هەر كەسەك د ژیانا خۆدا تووش ببیتێ چ ژدەستدانا كەسەكێ نێزیكی ئەوی یان بكەڤیتە د هەستكرنا كەسێن نێزیكی خۆدا، لەورا دبیت كەسێن ڕۆژئاڤای شیانا دەربرینكرنێ ژ بەهیدارییێ و هەست و سۆزێن خۆ ب پەیڤێن دروست نەبیت، پتر هەست ب بەرزەبوونێ دكەن و هەر پەیڤەكا هەبیت دبێژن و دووبارە دكەن و هندەك جاران بێدەنگ دمینن و شیانا دارێژتنا دەربرینێن گونجای نینە (Zunin and Zunin, 2007: 1). بەلێ ل ڤێرێ پێدڤییە ئاماژە ب ئەوێ چەندێ بهێتە دان كو بۆ ئەڤێ ژی پۆلینبەندی هەیە: نەخۆشییا ئازارا مرنێ كێمترە ژ كوشتنێ و كوشتن ئازارا ئەوێ كێمتری ب تەعدایی كوشتن...هتد.

كردەیا بەهیدارییێ ئەركێ پشكداریكرن و دەربرینكرنێ ژ هەڤسۆزییێ ژ لایێ ئاخڤتنكەری بەرامبەر گوهداری ب خۆڤەدگریت. بەهیدارییێ تایبەتمەندیا پەیوەندیكرنا هەستی – دەربرینكرنێ ب ڕێكا بكارهینانا زمانی د پەیوەندیكرنا ڕۆژانەدا هەیە كو هاریكارییێ ل سەر دیاركرنا هەڤسۆزییێ ل گەل كەسێن دی دكەت، هەروەسا بەهیداری هاریكارییێ بۆ بهێزكرنا باوەرییا كەس و كارێن كەسێ وەغەركری دكەت(Mwihake, 2004: 133).

پەیڤا بەهیداری ل دەمێ هەلكەڤتێن ژدەستدانا كەسەكێ خۆشتڤی ل دەڤ مرۆڤی ڕویددەت دهێتە بكارهینان، پەیڤا بەهیداری ب خۆ یا كەڤنە و د ئەڤی سەردەمیدا ناهێتە بكارهینان و ل شوینا ئەوێ هەڤواتایێن ئەوێ پتر ژ پەیڤا (بەهیداری) دهێنە بكارهینان، ئانكو بەهیداری (دل پێڤەمان، هەڤخەمی، هەڤسۆزی و واتایا ئەوێ، ئەو كریار یان شیانە ئەواكو بۆ هەڤپشكییا هەست و سۆزێن نەخۆش ل گەل كەسەكێ دی دهێتە بكارهینان) (Mwihake, 2004: 133 - 134).

مەرەما سەرەكی ژ دەربرینێن بەهیدارییێ هەڤسۆزییە ل گەل ئەوان كەسێن ژ وەغەركرنا ئێك ژ

خۆشتڤییێن خۆ دنالن، د هندەك دەماندا مەرەم ژ هەڤخەمییێ ب تنێ ئارمانجا كلاسیكییە و یا گرێدایە ب رێز و نەریتاڤە. بۆ نموونە ل هندەك ولاتان دبیت دەربرین نەكرن ژ هەڤسۆزییێ ل گەل كەسەكی ب رەفتارەكا نامۆ - نەرێنی بهێتە هژمارتن، چ كەسێ ژدەستدای یێ نێزیك یان بیانی ببیت، د ئەڤێ حالەتێدا هندەك دەربرینێن ئامادە د ناڤبەرا هەڤپشكێن ئاخفتنێدا هەنە كو د شیانداپە بۆ بەهیدارییا كەس و كارێن وەغەركری بهێنە بكارهینان. یا گرنگە دەربرینا دروست بهێتە زانین، ژبەركو ئەو هەست و سۆزێن كەسێ زیانڤێكەفتی تێدا دبووریت یا د ناڤبەرا ب خەمەكا دژوار هەتا تورەییا بەرچاڤدا؛ لەورا یا گرنگە مرۆڤ بزانیت، دێ چەوا هەڤسۆزییێ دەربریت. هەروەسا ل دەمێ مرۆڤ دەربرینێ ژ هەڤسۆزییێ دكەت، پێدڤییە ئەڤ هۆكارێن ل خوارێ ل بەرچاڤ بهێنە وەرگرتن كو ئەڤ پێكهێنە كاریگەرییێ ل سەر ئەوێ رێكێ دكەن، ئەواكو كەس ب رێكا ئەوێ بەرسڤدانا بەهیدارییێ ئاراستە دكەت:

1– پەیوەندیا كەسێ زیانڤێكەفتی ب كەسێ وەغەركریڤە.

2– پەیوەندیا ئاخفتنكەران ب زیانڤێكەفتیڤە.

3– پەیوەندیا ئاخفتنكەران ب كەسێ وەغەرطكریڤە.

4– ئەو هەست و سۆزێن كەسێ زیانڤێكەفتی تێدا دبووریت (Zunin and Zunin, 2007: 13).

8-2- ستراتیجیەتێن كردەیا بەهیدارییێ:

ڤەكۆلین ل دویڤ مودێلا (ئیلیود)یە و ل گەل هندەك راستڤەكرنان كو (ئیسلام راسخی)ی ل سەر زێدەكرینە، داتایێن ژ پشكدارن ب دەستڤەهاتین و ئەڤ داتایە ل دوەیڤ چاردە ستراتیجیەتان دهێنە پۆلینكرن و شرۆڤەكرن و ئەڤ ستراتیجییەتە ل دویڤ ئەڤێ شێوەیێ ل خوارێ ل دویڤ داتایێن پشكداران بكارهینایێن دهێنە پۆلینكرن. ئەوژی:

1– دانپێدان ب وەغەركرنێ- Acknowledgement of the death: نیشانێن سەرسورمانێ ب خۆڤەدگریت وەكو: (ئو، وی، ئو نە، ئەی خودێ، وای، ئاخ گەورەم).

2– دەربرین ژ هەڤسۆزییێ- Expression of sympathy: وەكو (ئەز یێ خەمبارم، مخابن، ئەڤە خوسارەتەكا مەزنە، ب راستی ئەڤە خەبەرەكێ ب خەم بوو ، (هەڤپشكێن خەما هەوەنە، برایێ مە ژی بوو، دوماهیك نەخۆشی بیت) ئەڤە ئەو دەربرینن یێن پتر دهێنە بكارهینان، لەورا ب گەوهەرێ كردەیا ئاخڤتنێ یا بەهیدارییێ دهێنە هژمارتن. د ڤێرێدا توخمێ نێر و مێ جیاوازن(نێر: خودێ عەفو بكەت، مێ: دەستێ من بشكێت، خۆزی ئەزبام...هتد).

3– نیشاندانا هاریكارییێ-Offer of assistance: كو دەربرینێن وەكو (ئەگەر هەر تشتەك هەبیت ئەز بۆ هەوە بكەم، من ئاگەهدار بكەن، هوین پێدڤی ب چ نینن؟، ئەگەر تۆ پێدڤی ب هەر هاریكارییەكێ بی، ئەزێ ل گەل تە) ب خۆڤەدگریت.

4– تێبینیێن ئاراستەكری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە- Futher-oriented remarks: وەكو (پێدڤییە تو یێ بهێز بی، خودێ هاریكارێ تە ببیت، خودێ ل گەل تە ببیت)، هەروەسا هندەك دەربرینێن جیاواز د جڤاكێ موسلماندا هەنە كو ل ژێر ناڤونیشانێ (تێبینیێن ئاراستەكری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە) دهێنە پۆلینكرن كو هندەك بەرسڤدانێن ئایینی بۆ خێزانێ دیاردكەن كو كەسێن دی حەزدكەن كو ئەڤە دوماهی نەخۆشییا ئەوان ببیت و هندەك خەلك هیڤییان دخوازن تاكێن خێزانێ ژیانەكا درێژ ببوورینن. وەكو:

-سەرێن مایی د ساخ بن.

-ژیێ ئەوی بۆ هەوە ببیت.

-دوماهیك نەخۆشی ببیت.

5– دەربرینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوكێ)- Expression of concern: ئەو پرسیارن یێن ل دۆر رەوشا زیانڤێكەفتیان دهێنە ئاراستەكرن. وەكو: (تۆ نوكە ل كیڤەی؟) یان (ئەرێ نوكە تو یێ باشی)، هەروەسا بەرسڤدانێن وەكو: (ئەز یێ ب رێكێڤە دێ ل دویڤ تە هێم، ئەز یێ بەرەڤ تەڤە دهێم، ئەز هیڤیدكەم تو یێ باش بی، ... هتد).

هەروەسا (ئیسلام راسخ) ئەڤان جۆرێن دی ژی زێدەدكەت:

6– داخوازا ئازاكرنێ- Seeking absolution from God: دەربرینێن وەكو: (خودێ ژێ رازی ببیت) ب خۆڤەدگریت. هەروەسا هندەك دەربرینێن دی یێن ئایینی هەنە كو ناسناما جڤاكێ موسلمان دیاردكەت. وەكو (هندەك دەربرینێن داخوازێ یان لاڤا ژ خودایێ مەزن دكەت كو گیانێ ئەوی ب بەهەشتا بەرین شاد بكەت و داخوازا ئازاكرنێ بۆ وەغەركری دكەن). وەكو:

-گیانێ ئەوی یێ ئارام ببیت.

پێدڤییە ل ڤێرێ ئاماژە ب ئەوێ چەندێ بهێتە دان كو ئەڤە دبنە دوو جۆر، مرۆڤێن دیندار دبێژن: خودێ عەفو بكەت، ل بەحشتێ شاد بیت...هتد و مرۆڤێنە نەدیندار دبێژن: روحا ئەوی شاد بیت، دوماهیك خەم بیت...هتد.

7– پرسیارێن پەیوەندیدار-Related questions: هندەك دەربرین پرسیاران ل دۆر بارودۆخ و چەوانییا رویدان و ئەگەرێ وەغەركرنێ ب خۆڤەدگریت. وەكو (ژییێ وی چەند بوو؟، چەوا ئەڤ چەندە رویدا؟، ئەرێ نەخۆشییەك هەبوو؟) ئەڤ پرسیارێن

پەیوەندیدار پەیوەندییێن ڕاستەقینەیی و چاڤدێریكرنێ بۆ لایەنێ بەرامبەر د ئەڤان جۆرە هەلویستێن بەرتەنگدا دیاردكەت. وەكو: (ئەرێ تۆ نوكە یێ باشی؟ بۆچی تە ئەز ئاگەهدار نەكرم؟).

8– هەڤسۆزییا ئایینی- Religious-oriented sympathy: هندەك دەربڕینێن وەكو: (ئەم هەمی دێ مرین، ئەڤە ڕێكا مە هەمیانە، ئەو چیچكا بەهەشتێیە) دهێنە بكارهینان، ئەڤ دەربڕینە ب مۆرەكا ئایینی دهێنە ئاراستەكرن بۆ هاریكاریكرنا كەس و كارێن كەسێ وەغەركری ل سەر پەیداكرنا ئارامییێ. وەكو (ئەو نوكە یێ ل جهەكێ باشتر، ئەوان ئەم هێلاین، بەلێ نوكە ئەو یێ د خۆشییێدا، ئەو نوكە مێهڤانێن خۆدێنە).

9– هەلبژارتنا بێدەنگییێ-Silence: دەربڕینێن وەكو: (ئەز نەشێم د ئەڤێ حالەتێدا چ بێژم، ئەز دێ بێدەنگ مینم)، یانژی (هەلبژارتنا بێدەنگییێ). ل ڤێرێ هۆكارێ بێدەنگییێ دبیت ڕازیبوون بیت یان ڕەتكرن بیت و ئەڤەژی ل دویڤ دەوروبەری دمینیت.

تێبینی: هندەك برگەیێن ڕاپرسینێ، مە ب ڤالا هێلاینە بێی چ بەرسڤدان كو ب بێدەنگی دهێتە هژمارتن.

10– ڕەفتارێن نەزمانی-:Non-linguistic. وەكو (هەمبێزكرن، شوكبوون، گری، ... هتد) ئەڤ ڕەفتارە ژ لایێ هندەك كەسانڤە د دهێنە بكارهینان.

11– تێهەلكێش – اقتباس-Quoted lines: ئەو دەربڕینێن تێهەلكێشكرینە یێن ژ پەرتووكێن پیرۆز و گوتنێن دی دهێنە وەرگرتن. وەكو: (تەورات، ئنجیل، قورئانا پیرۆز، گوتنێن ئایینی، هۆزان، گوتنێن ناڤداران، گوتنێن مەزنان، ... هتد) ئەڤ ستراتیجییە دەربڕینێن ب ئەڤی شێوەی ب خۆڤەدگریت:

-أن للة و أنا ألية راجعون.

-هەمی گیان ژ هەژی مرنێنە.

-ئەو ل پێ ئەم ل ڕێ ئەم هەموو دێ زڤرینە بال خودێ.

ئەڤ جۆرێ ئاخفتنان ژ دەقێن ئایینی دهێنە وەرگرتن و وەك دەربڕینا ئایینی دهێتە بكارهینان كو بۆ حالەتا وەغەركرنێ د گونجاینە، هەروەسا ژ باوەرییا زیانڤێكەڤتییان دەردكەڤیت كو ب حەزكرنا خودای و قەدەرێ و چارەنڤیسێ وی بوو.

12– پێشنیاركرن (پێشنیازكرن)بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)یێ و ئارامكرن-Suggestion for relief: وەكو:(تو پێدڤی بزڤرییە خودایێ خۆ، چاڤێ تە ل دایكا تە ببیت)، ئەڤەژی پێشنیارن بۆ سڤككرنا خەما كەسێن زیانڤێكەڤتی دهێنە بكارهینان.

13– ڕەتكرن یان نەزانین-Denial or Knowing: وەكو (من پێدڤی ب بەرسڤدانێ ل سەر ئەڤان جۆرە پرسیاران نینە، ئەز حەز ژ ئەڤی هەلویستی ناكەم، ئەز نزانم، ئەز نزانم چ بێژم).

14– داتایێن ستایشكرنێ-Praise data: گەلەك جاران ژ لایێ كۆمەلانڤە د پێشكێشكرنا برۆسكێن بەهیدارییێدا دهێنە بكارهینان. وەكو دەربڕینێن (پێشمەرگەیەكێ قارەمان بوو، كەسەكێ چاك بوو، ئەو كەسێن وێرەك و مەزن بوون، مامۆستایێ من یێ خۆشتڤی بوو ... هتد) (Eslami-Rasekh, 2011: 140).

3- كردەیا بەهیداری و ستراتیجییەتێن ئەوێ:

كردەیا بەهیدارییێ و ستراتیجییەتێن ئەوێ د چەند هەلویستەكاندا هاتییە نیشاندان كو هەول هاتییە دان، ئەوان ستراتیجییەتێن (ئیسلام ڕاسخ)ی ژبۆ كردەیا بەهیدارییێ ل سەر ستراتیجییەتێن (ئیلیود)ی زێدەكرین و پێشكێشكرین د ئەڤان (9) هەلویستێن ل خوارێدا ل دەڤ ئاخفتنكەرێن دەڤۆكا دهۆكێدا بهێنە دیاركرن كو ڕاپرسین ل سەر (400) كەسان هاتینە بەلاڤەكرن بۆ وەرگرتنا بەرسڤێن كردەیێن بەهیدارییێ، ئەوژی ب ئەڤی ڕەنگی:

3-1- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو هەڤالێ تەیە كو ئێك ژ كەسێن بنەمالا ئەوی وەغەركرییە.

هێلكاریيا(1)

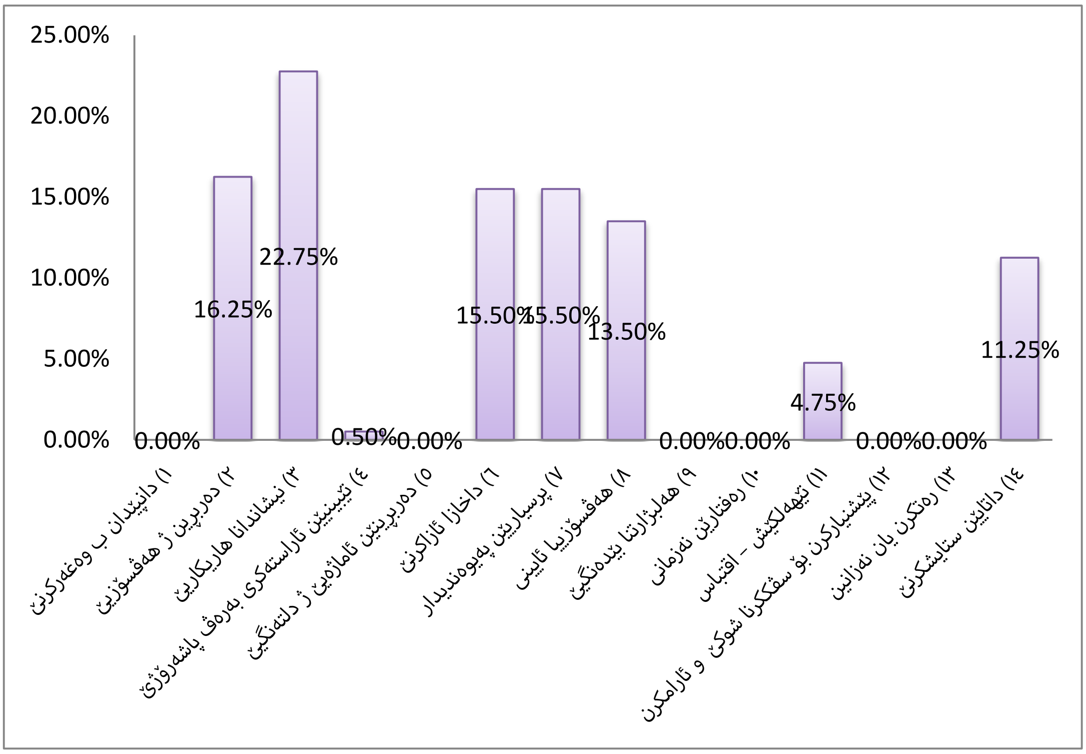

ژ سەرجەمێ (400) كەسان ژ سەمپلا ڤەكۆلینێ، (91) كەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریكارییێ) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (22.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (چ یا پێدڤییە بۆ هەوە بكەم؟)، (تو یێ ب تنێ نینی كا چ پێدڤییە بۆ تە بكەم؟)، (ئەز بۆ تە چ بكەم؟)...هتد. هەروەسا (65) كەسان ستراتیجییەتا (دەربرین ژ هەڤسۆزییێ) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (16.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی: (هەڤپشكێ خەما هەوەینە)، (ئەم ب قەدەر هەوە د خەمدارین)، (خەما مە ژ خەما هەوە كێمتر نینە)...هتد. هەروەسا (62) كەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاكرنێ) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (15.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (خودێ رەحمێ پێ ببەت)، (خودێ ب رەحما خۆ ل گەل بكەت)، (خودێ عەفوكەت)...هتد. هەروەسا (62) كەسان ستراتیجییەتا (پرسیارێن پەیوەندیدار) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (15.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (چەوا مر؟)، (كەنگی بوو؟)، (ما نەخۆشییەك هەبوو؟). دیسان (54) كەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (13.5%) و ژ نموونەیێن بكارهاتی (قەدەرا خودێ ل سەر هەمی تشتانە)، (دونیا هۆسایە بۆ كەسێ نامینیت)، (ئەڤە ب ئەمرێ خودێیە)...هتد، هەروەسا (45) كەسان ستراتیجییەتا (داتایێن ستایشكرنێ) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (11.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (خودێ ژێ رازی ببیت كەسەكێ دلۆڤان بوو)،(كەسەكێ رح سڤك و سوحبەت خۆش بوو)،(خودێ ببەتە بەحەشتێ مرۆڤەكێ جامێر بوو)...هتد. دیسان (19) كەسان ستراتیجییەتا (تێهەلكێش – اقتباس) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (4.75%) و ژ نموونەیێن بكارهاتی (لا حول ولا قوه الا بالله، الله یرحمها). هەروەسا (2) كەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (تێبینیێن ئاراستەكری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە) بكارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن بكارهاتی: (خودێ ژێ رازی ببیت، ژیان دێ یا بەردەوام بیت)،(ئەو بەحەشتییە)،(دڤێت چاڤێ هەوە ل خویشك و برایێن هەوە بیت)... هەروەسا ستراتیجییەتێن (دانپێدان ب وەغەركرنێ)، (دەربرینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوكێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ)، (رەفتارێن نەزمانی)، (پێشنیاركرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)یێ و ئارامكرن)، (رەتكرن یان نەزانین) ژ لایێ چ كەسان ژ سەمپلێ ڤەكۆلینێ بۆ ئەڤێ هەلویستی نەهاتینە بكارهینان.

3-2- سەرەخۆشییێ ل كەسەكێ ئاسایی بكە كو دایكا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ.

هێلکارییا(2)

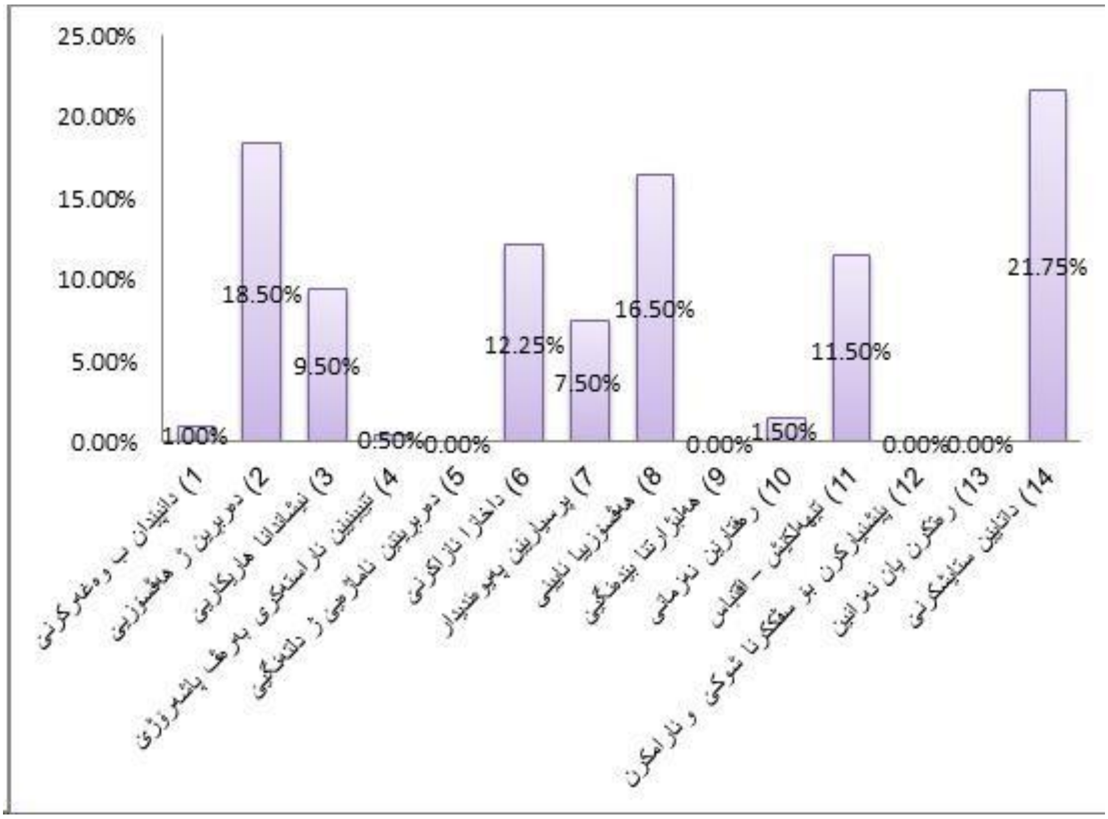

ژ سەرجەمێ (400) کەسان ژ سەمپلا ڤەکۆلینێ، (87) کەسان ستراتیجییەتا (داتایێن ستایشکرنێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (21.75%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (خودێ ب رەحما خۆ ل گەل بکەت کەسەکا دلۆڤان بوو)، (ب راستی ژنەکا قەدرگر و ئصول زان بوو)، (وەکی دەیکەکێ بوو بۆ مە)...هتد. هەروەسا (74) کەسان ستراتیجییەتا (دەربرین ژ هەڤسۆزییێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (18.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (سەرێ هەوە یێ ساخ ببیت)، (مخابن چ پەیڤ نینن دلێ تە پێ ئارام بکەم)، (ئەڤە ژ دەستدانەکا مەزن بوو)...هتد. هەروەسا (66) کەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (16.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (خودێ هۆسا یا حەزکری)، (چ ژ دەستێن مە ناهێت ئەڤە فەرمانا خودێیە)، (ئەڤرۆ ئەو، سوبەهی دورا مەیە)...هتد. هەروەسا (49) کەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاکرنێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (12.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (خودێ سەبرێ ب دەتە هوە)، (خودێ ب بەحەشتێ شاد بکەت)، (خودێ ئازا بکەت)...هتد. هەروەسا (44) کەسان ستراتیجییەتا (تێهەلکێش – اقتباس) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (11%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (انا لله وانا اله راجعون)،(لاحول ولا قوه الا بالله)، (البقاو لله)...هتد. دیسان (38) کەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریکارییێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (9.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (ئەو وەکی دایکا من بوو تە چ پێدڤییە ئەز یێ حازرم)، (ئەز ژی وەکو کورێ وێ مە هوین پێدڤی چ ببن ئەز یێ ئامادەمە)، (ئەز دزانم خەمەکا گەلەکا گرانە بەس بزانە ئەز یێ ل گەل تە)...هتد. هەروەسا (30) کەسان ستراتیجییەتا (پرسیارێن پەیوەندیدار) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (7.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (ما نەخوشیەك هەبوو؟)، (مانە ساخلەمیا وێ یا باش بوو؟)، (چەوا ئەڤە رویدا). دیسان (6) کەسان ستراتیجییەتا (رەفتارێن نەزمانی) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (1.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (هەمبێزکرن)، (چوونا سەری)، (چوونا دەستی)...هتد. دیسان (4) کەسان ستراتیجییەتا (دانپێدان ب وەغەرکرنێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (1%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (ئاخ! ئەز گەلەکێ خەمبارم)، (ئای خودێ تە چەوا ئەو ژ

دایکا ئەوان بێ بەهرکرن)...هتد. هەروەسا (2) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (تێبینیێن ئاراستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی:(ژیان ناراوەستیت خۆ بهێز بێخە)، (چاڤێ تە ل خویشك و برایێن تە ببیت بۆ ئەوان ببە دەیکەکا دلۆڤان)...هتد. هەروەسا ستراتیجییەتێن (دەربرینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ)، (پێشنیارکرن بۆ سڤککرنا شوکێ(تراوما)یێ و ئارامکرن)، (رەتکرن یان نەزانین) ژ لایێ چ کەسان ژ سەمپلێ ڤەکۆلینێ بۆ ئەڤێ هەلویستی نەهاتینە بکارهینان.

3-3- ل دەمێ کەسەك ژ بنەمالا کەسەکێ خودان پلە و پایە بچیتە بەر دلۆڤانییا خودێ دێ چەوا سەرەخۆشییێ لێ کەی.

هێلكارییا(3)

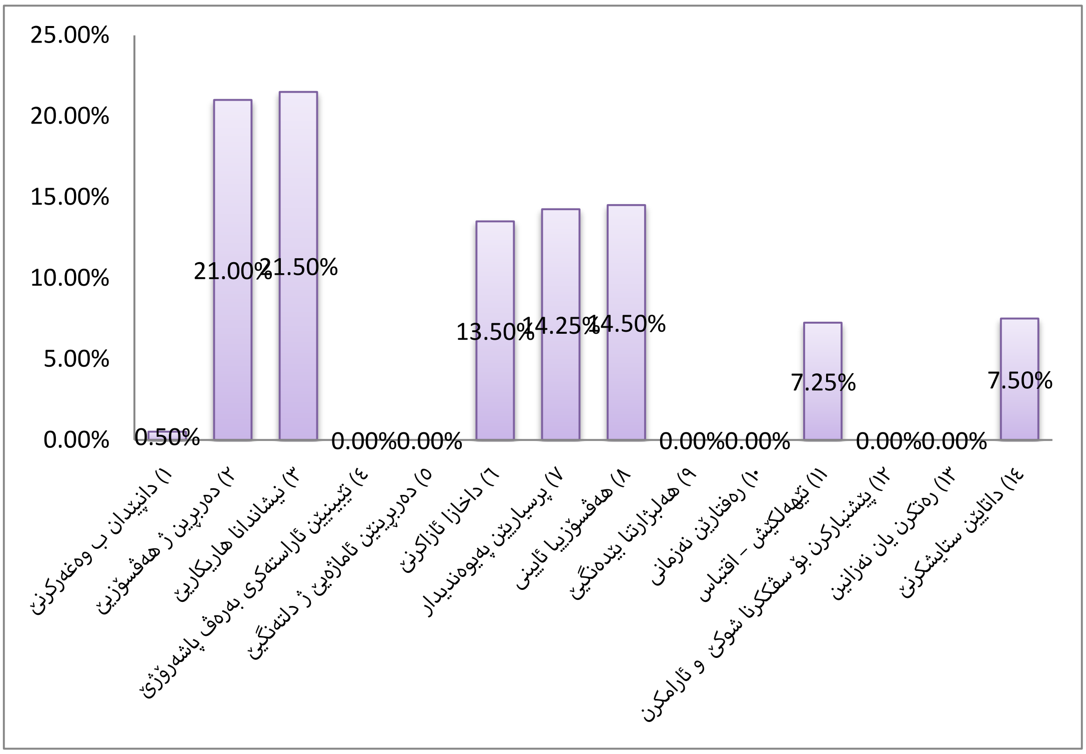

ژ سەرجەمێ (400) کەسان ژ سەمپلا ڤەکۆلینێ، (86) کەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریکارییێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (21.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (خودێ بێهنا هەوە فرەهـ بکەت، ئەز بۆ هەر کارەکی یێ ئامادەمە)، (ئەز ب برا و پسمامێن خۆڤە ئامادەمە خزمەتا هەوە بکەین)، (خودێ جهێ ئەوی بکەتە بەحەشت ئەم یێ ل ڤێرێ کا هەوە پێدڤی ب چییە بکەین)...هتد. هەروەسا (84) کەسان ستراتیجییەتا (دەربرین ژ هەڤسۆزییێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (21%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (سەرێ هەوە یێ ساخ ببیت ژ دەستدانەکا مەزن بوو بۆ مە هەمیان)، (مخابن چ پەیڤ نینن دەربرینێ ژ خەما مە بکەت)، (ئەڤە ژ دەستدانەکا مەزن بوو)...هتد. هەروەسا (58) کەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (14.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (خودێ جهێ ئەوی بکەتە بەحەشت)، هێشتا زوی بوو بۆ تە گەورەم)، (مرن کەسێ نانیاسیت)...هتد. هەروەسا (57) کەسان ستراتیجییەتا (پرسیارێن پەیوەندیدار) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ دبیتە (14.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (ما قەد ئاریشەیەکا ساخلەمییێ هەبوو؟)، (ما ڤان دوماهییان نەچوبوو چارەسەرییێ ژ دەرڤە؟)، (ژییێ ئەوی چەند بوو؟)...هتد. هەروەسا (54) کەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاکرنێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (13.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (خودێ لێ ببوریت)، (خودێ جهێ ئەوێ خوش بکەت)، (خودێ گونەهێن وی ژێ ببەت)...هتد. دیسان (29) کەسان ستراتیجییەتا (تێهەلکێش – اقتباس) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (7.25%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی: (لاحول ولا قوە الا باللە)، مێهڤانێ خودێیە انشاو الله)،(انا لله وانا الیە راجعون)، هەروەسا (30) کەسان ستراتیجییەتا (داتایێن ستایشکرنێ) بکارهینایە و رێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە

(7.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (كەسەكێ مەرد و خودان قەدر بوو)، (گەلەكێ ب رێز بوو)، (كەسەك وەكی ئەوی یێ خۆشتڤی نەبوو)...هتد. دیسان (2) كەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (دانپێدان ب وەغەركرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن بكارهاتی (وەی خودێ ما ئەڤ كەسە ژ هەژی مرنێ بوو؟)،(یێ ژ مە باشتر یێن چووین و مرین مرن كەسێ نانیاسیت)...هتد. هەروەسا ستراتیجییەتێن (تێبینێن ئاراستەكری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە)، (دەربرینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوكێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ)،(ڕەفتارێن نەزمانی)،(پێشنیاركرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)یێ و ئارامكرن)، (ڕەتكرن یان نەزانین) ژ لایێ چ كەسان ژ سەمپلێ ڤەكۆلینێ بۆ ئەڤی هەلویستی نەهاتینە بكارهینان.

3-4- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو تەمەنێ ئەوی /ئەوێ ژ یێ تە بچویكترە، ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خۆدێ.

هێلكارییا(4)

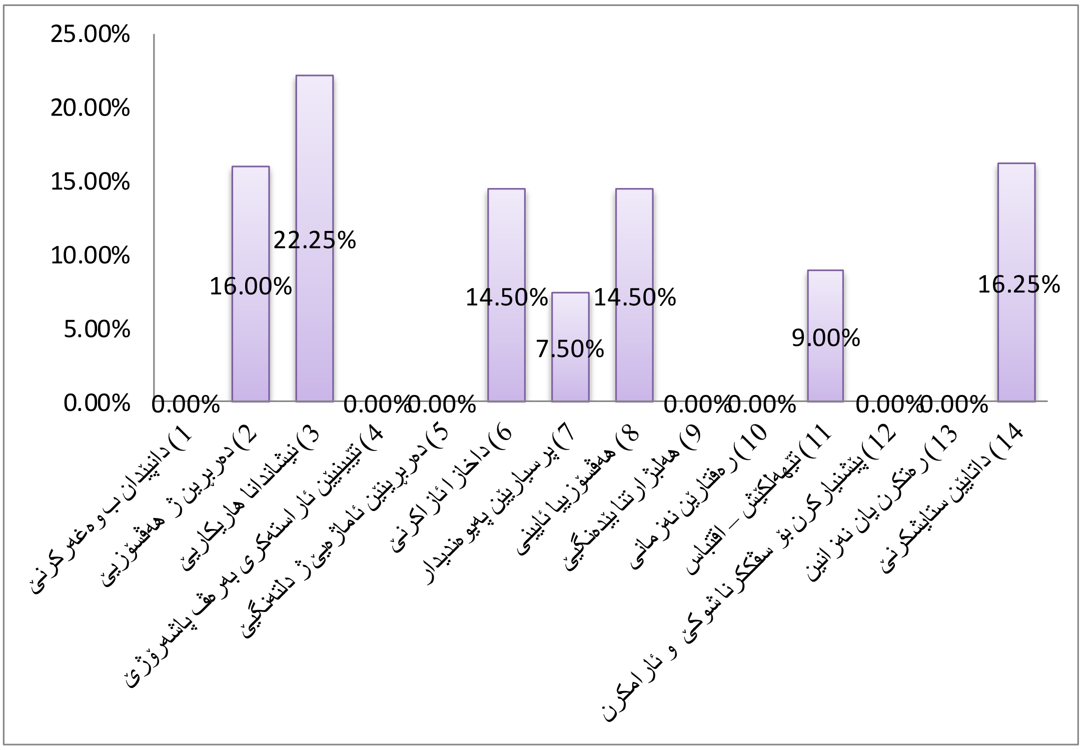

ژ سەرجەمێ (400) كەسان ژ سەمپلا ڤەكۆلینێ، (89) كەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریكارییێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (22.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی: (تو پێدڤی ب چ بی، ئەز یێ حازرم)، (چ كارێ تە هەبیت بێژە من تو ب خۆ نەكە)، (ئەز یێ ل ڤێرێ دا هاریكارییا هەوە بكەم)...هتد. هەروەسا (65) كەسان ستراتیجییەتا (داتاێێن ستایشكرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (16.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی: (خودێ ژێ ڕازی ببیت چ كەسێن وەكی وی نەبوون)،(دێ هەر كارێن ئەوی یێن باش ل بیرا مە بن)، (خودێ عەفوكەت دلێ كەسێ ژێ نەدما، هندی یێ جامێر بوو)...هتد. هەروەسا (64) كەسان ستراتیجییەتا (دەربرین ژ هەڤسۆزییێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (16%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی: (ئەڤە خەبەرەكێ ب خەم بوو بۆ من ژی)، (ب چوونا ئەوی ئەم هەمی خەمبار بووین)...هتد. هەروەسا (58) كەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاكرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (14.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی: (خودێ دلێ هەوە ئارام بكەت و ئەوی ئازابكەت)، (خودێ مە و ئەوی ل بەهەشتێ بگەهینیتە ئێك)، (خودێ جهێ ئەوی بكەتە مێرگەك ژ مێرگێن بەهەشتێ)...هتد. هەروەسا (58) كەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (14.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(خودێ حەژێ كر و برە دەڤ خۆ)، (ڕزقێ ئەوی ژ دنیایێ هند بوو)، (هەر ئێكی ڕۆژا خو یا هەی)...هتد. هەروەسا (36) كەسان ستراتیجییەتا (تێهەلكێش – اقتباس) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (9%) و ژ نموونەیێن

ئەوێ یێن بكارهاتی:(ئەم نەشێن چ بێژین ژبلی لاحول ولا قوه الا بالله)، (بلا باوەرییا تە یا بهێز بیت ان الله مع الصابرین)، (اللهم اغفر له و ارحمه)...هتد. دیسان (30) كەسان ستراتیجییەتا (پرسیاریێن پەیوەندیدار) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (7.5%) و ژ نموونەیێن بكارهاتی: (ما قەد ئاریشەیەكا ساخلەمییێ هەبوو؟)، ما ئەڤان دوماهییان نەچوبوو چارەسەرییێ ژ دەرڤە؟)، ژییێ وی چەند بوو؟)هتد. هەروەسا ستراتیجییەتێن (دانپێدان ب وەغەركرنێ)، (تێبینیێن ئاراستەكری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە)، دەربڕینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ، (دلەراوكێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ، (ڕەفتارێن نەزمانی)، (پێشنیاركرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)یێ و ئارامكرن)، ڕەتكرن یان نەزانین) ژ لایێ چ كەسان ژ سەمپلێ ڤەكۆلینێ بۆ ئەڤی هەلویستی نەهاتینە بكارهینان.

3-5- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو تەمەنێ ئەوی/ ئەوێ ژ یێ تە مەزنترە، ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ.

هێلكارییا(5)

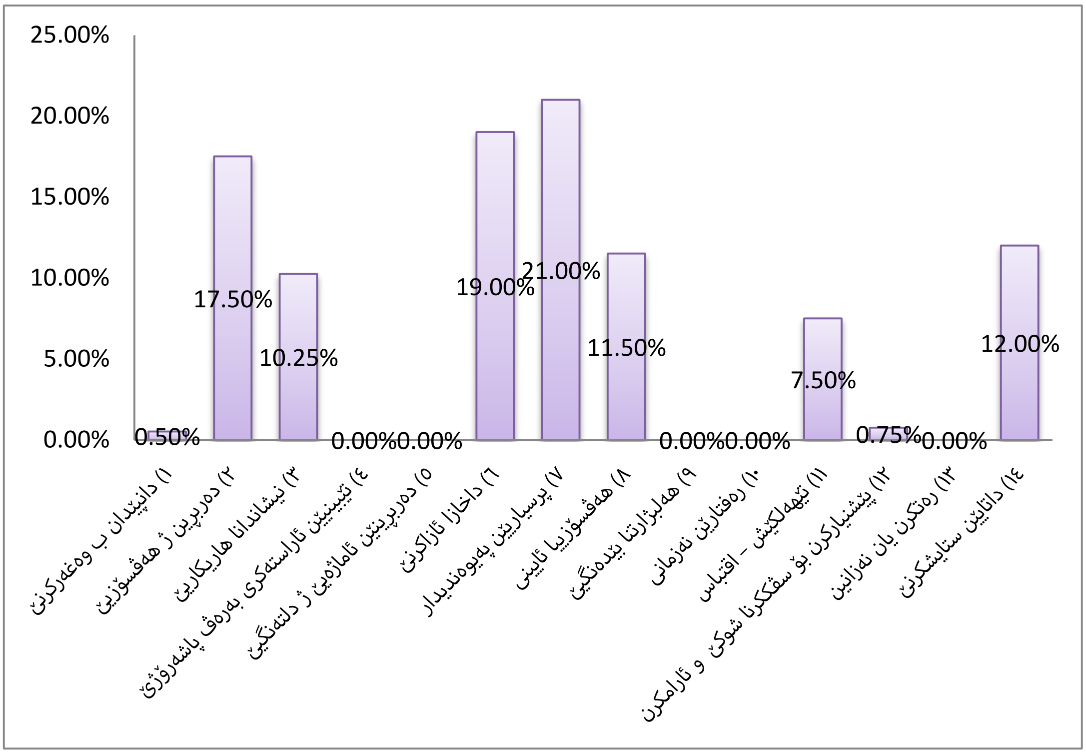

ژ سەرجەمێ(400) كەسان ژ سەمپلا ڤەكۆلینێ، (84) كەسان ستراتیجییەتا (پرسیاریێن پەیوەندیدار) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (21%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (كی ل دەڤ بوو وەختێ وەلێهاتی؟)، (ل نەخوشخانێ ئەمرێ خودێ كر؟)، (ما چ دختور ل ئەوی دەمی دحازرنەبوون؟ هتد. هەروەسا (76) كەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاكرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (19%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی: (خودێ پەشیمانی ئەڤێ دنیایێ نەكەت)،(خودێ ببەتە بەحەشتێ)، (خودێ لێ ببووریت)...هتد. هەروەسا (70) كەسان ستراتیجییەتا (دەربرین ژ هەڤسۆزییێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (17.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(ئەز پتر ژ هەوە یێ ب خەم كەڤتیم)،(ژ دەستدانا ئەوی دلێ من گەلەك ئێشاند)،(هزار جاران مخابن بۆ كەسەكێ وەسا)...هتد. هەروەسا (48) كەسان ستراتیجییەتا (داتایێن ستایشكرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (12%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی (جحێلەكێ گوهدار بوو)، (قەدرا كەسێن باش و جامێرە زوی ژ ناڤ مە دچن و باردكەن)، (ب ڕاستی كەسەكێ وەفادار بوو)...هتد. هەروەسا (46) كەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (11.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن

بکارهاتی:(مرن شەربەتەکە ئەم هەمی دێ تامکەینێ)،(دڤێت تو ب قەدەرا خودێ ڕازی ببی)، (ئەڤە هەمی تاقیکرنێن خودایێنە)...هتد. دیسان (43) کەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریکارییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (10.25%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی: (هوین پێدڤی ب چ نینن؟)، (فەرقا من و جحێلێن هەوە نینە چ کارێ هەبیت دێ هارێ هەوە کەم)، (هەر تشتێ هەبیت ئەز د خزمەتدامە)...هتد. هەروەسا (30) کەسان ستراتیجییەتا (تێهەلکێش – اقتباس) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (7.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(خودێ عەفو بکەت کل من علیها فان)، (خودێ ژێ ڕازی بیت انا لله وانا الیه راجعون)، (چ ب دەستێ مە نینە لا حول ولا قوە الا بالله)...هتد. دیسان (3) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (پێشنیارکرن بۆ سڤککرنا شوکێ (تراوما)یێ و ئارامکرن) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.75%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (خۆ ئارام بکە و بلا بێهنا تە یا فرەهـ بیت، ئەو نوکە یێ ل جهەکێ باشتر ژ ڤێرێ)،(انشاو الله جهێ ئەوی بەحەشتە،دڤێت تۆ ب ب کەیف بکەڤی)...هتد. دیسان (2) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (دانپێدان ب وەغەرکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (مرن حەقە ل سەر مە دێ ئەم هەمی مرین)...هتد. هەروەسا ستراتیجییەتێن (تێبینیێن ئاراستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە)، (دەربرینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ)، (ڕەفتارێن نەزمانی)، (ڕەتکرن یان نەزانین) ژ لایێ چ کەسان ژ سەمپلێ ڤەکۆلینێ بۆ ئەڤێ هەلویستی نەهاتینە بکارهینان.

3--6 سەرەخۆشییێ ل کەسەکی بکە کو هەڤتەمەنێ تە ببیت یان هەڤتەمەنا تە ببیت و تە نیاسینەکا گەلەك ل گەل ئێك نینە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ وەغەر کرییە.

هێلکارییا(6)

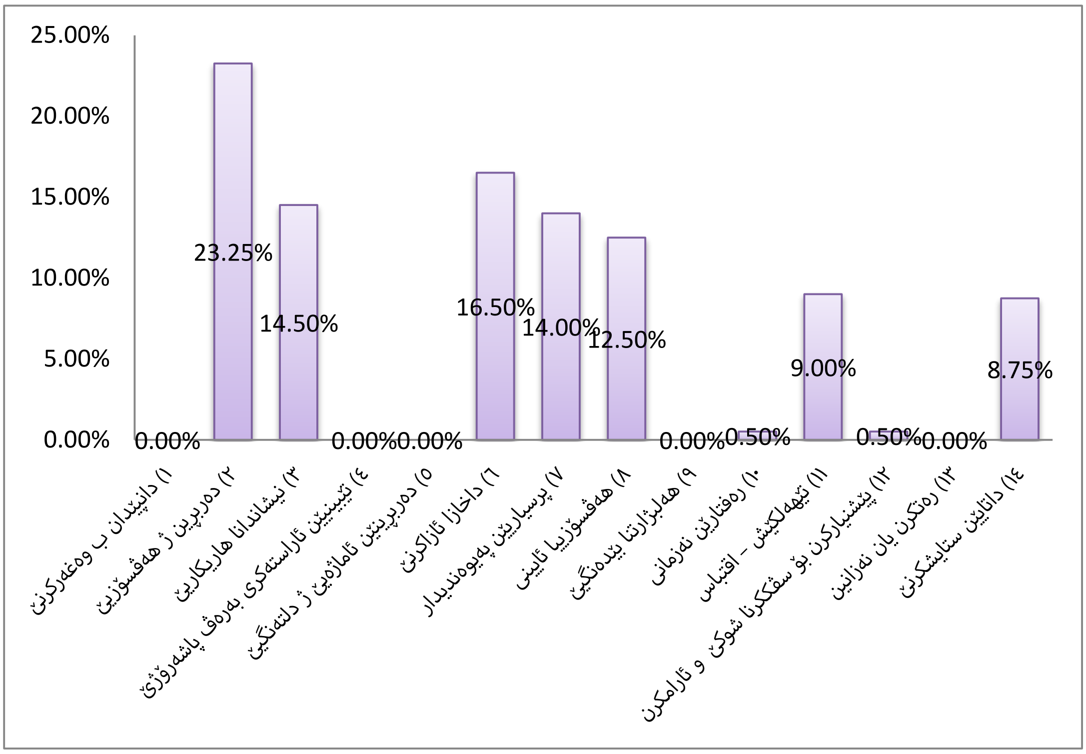

ژ سەرجەمێ (400) کەسان ژ سەمپلا ڤەکۆلینێ، (93) کەسان ستراتیجییەتا (دەربرین ژ هەڤسۆزییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (23.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (خودێ ل سەر هەوە سڤك بکەت)، (من هاژ هەوە هەیە)، ئەز دزانم تو د چ ڕەوش دای)...هتد. هەروەسا (66) کەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (16.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن

بکارهاتی: (خودێ مەهیان ل بەهەشتێ ڤێکرا بگەهینیت)، (خودێ جهێ وێ خۆش بکەت)، (گۆڕا وی ب نوور ببیت)...هتد. هەروەسا (58) کەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریکارییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (14.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(ئەز نوکە چ بۆ هەوە بکەم؟)، (کارەك هەیە بۆ هەوە ئەنجامبدەم)، (هوین نە ب تنێنە، ئەز ژی یێ ل گەل هەوە)...هتد. هەروەسا (56) کەسان ستراتیجییەتا (پرسیاریێن پەیوەندیدار) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (14%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (ما جارەکێ گازندەیەك ژ خۆ کرییە؟)،(مانە یێ بچویك بوو؟)، (چ وەخت بوو دەمێ مری؟)...هتد. هەروەسا (50) کەسان ستراتیجییەتا (تێهەلکێش – اقتباس) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (12.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (ئەم ل پێ ئەو ل رێ ئەم هەموو دێ زڤرین بال خودێ، الموت كأس كل الناس شاربها، چ ژ مە ناهێت بەس خودێ يحيى و يميت). دیسان (35) کەسان ستراتیجییەتا (داتایێن ستایشکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (8.75%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (خۆشتڤییێ مە هەمیا بوو)، (ڕەحمەتی کەسەکێ سوحبەت خۆش بوو)، (ب ڕاستی گەلەکێ وەفادار بوو)...هتد. هەروەسا (2) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (ڕەفتارێن نەزمانی) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (چوونا دەستی، هەمبێزکرن). دیسان (2) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (پێشنیارکرن بۆ سڤککرنا شوکێ (تراوما)یێ و ئارامکرن) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی: (خۆ ئارام بکە، ئەڤە چارەنڤیسێ مە هەمیانە)،(دڤێت بهێنا تە یا فرەه ببیت)، (ئەز دزانم خەما تە یا گرانە بەس دڤێت تۆ ل سەر خۆ بی)...هتد. هەروەسا ستراتیجییەتێن (دانپێدان ب وەغەرکرنێ)، (تێبینیێن ئاڕاستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە)،(دەربڕینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ)، (ڕەتکرن یان نەزانین) ژ لایێ چ کەسان ژ سەمپلێ ڤەکۆلینێ بۆ ئەڤی هەلویستی نەهاتینە بکارهینان.

3-7- سەرەخۆشییێ ل کەسەکی بکە کو مرۆڤ و خزمێ تەیە و ئێك ژ بنەمالا ئەوێ/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ.

هێلکارییا(7)

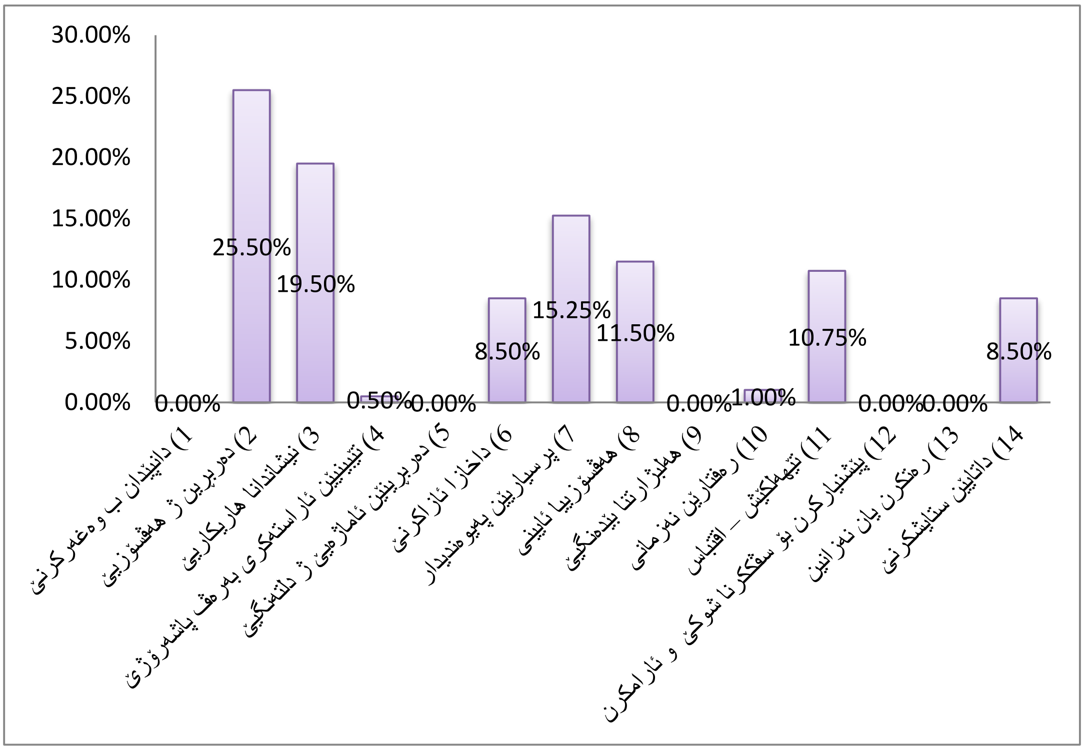

ژ سەرجەمێ (400) کەسان ژ سەمپلا ڤەکولینێ (102) کەسان ستراتیجییەتا (دەربڕین ژ هەڤسۆزییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (25.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (ئەز گەلەکێ خەمبارم بۆ ژ دەستدانا ئەوی)، (ئەز هەتا هەتایێ ژبیرناکەم)، (ئەو خۆ ل دەڤ من کەسەك گەلەك عەزیز بوو)...هتد. هەروەسا (78) کەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریکارییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (19.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(تۆ پێدڤی ب چ بی، ببێژە من جوداهییا من و تە نینە)، (پتر یێ مەبوو ژ هەوە ئەم ئامادەینە چ هەبیت بۆ هەوە بکەین)، (هەوە پێدڤی ب چ نینە)...هتد. هەروەسا (61) کەسان ستراتیجییەتا (پرسیارێن پەیوەندیدار) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (15.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (کی ل دەڤ بوو ل دەمێ مری؟)، (ئەرێ نەخۆشییا ئەوی یا دژوار بوو؟)،(کەنگی وەغەر کر؟). هەروەسا (42) کەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (10.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (خەما تە و یا مە ئێکە، بەلێ چ ژ دەستێن مە ناهێت)، (ئەم هەمی دێ دوعا بۆ کەین)، (بارکرنا خۆشتڤییان خەمەکا گرانە، بەلێ مرۆڤێن موسلمان ب قەدەرێ خۆدێ د ڕازینە)...هتد. هەروەسا (43) کەسان ستراتیجییەتا (تێهەلکێش – اقتباس) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (10.75%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (تعددت الاسباب والموت واحد)، (مرۆڤ توڤێ مرنێیە)، (البقاو لله)...هتد. هەروەسا (34) کەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (8.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(خودێ سەبرێ بدەتە هەوە و جهێ وی خوش بکەت)، (خودێ ڕەحما خۆ ل گەل بکەت)، (خودێ قەبرێ وی بکەتە مێرگەك ژ مێرگێن بەحەشتێ)...هتد. دیسان (34) کەسان ستراتیجییەتا (داتایێن ستایشکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (8.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (کەسەکێ جامێر بوو)،(مخابن کەسێن وەسا باش زوی ژ ناڤ مە باردکەن)، (خودێ بەندێن خۆ یێن چاك زوی دبەتە دەڤ خۆ)...هتد. هەروەسا (4) کەسان ستراتیجییەتا (ڕەفتارێن نەزمانی) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (1%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(هەمبێزکرن، چوونا دەستی). دیسان (2) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (تێبینیێن ئاڕاستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.5%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی: (ژیان ڕاناوەستیت هەولبدە ل ڕۆژێن بهێت بهێزتر ببی)...هتد. هەروەسا ستراتیجییەتێن (دانپێدان ب وەغەرکرنێ)، (دەربرینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ))، ه(ەلبژارتنا بێدەنگییێ)، (پێشنیارکرن بۆ سڤککرنا شوکێ (تراوما)یێ و ئارامکرن)، (ڕەتکرن یان نەزانین)، (داتایێن ستایشکرنێ) ژلایێ چ کەسان ژ سەمپلێ ڤەکولینێ بۆ ئەڤێ هەلویستی نەهاتینە بکارهینان.

3-8- سەرەخۆشییێ ل کەسەکی بکە کو جیرانێ تەیە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ وەغەرکرییە.

هێلكاریيا(8)

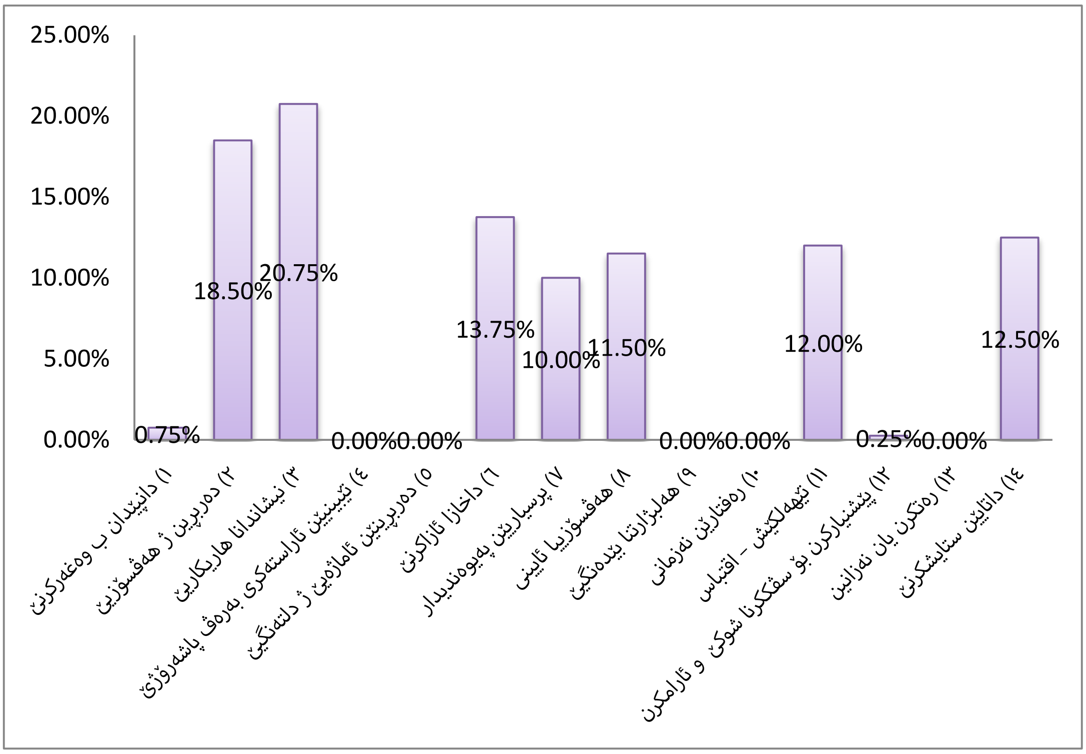

ژ سەرجەمێ (400) كەسان ژ سەمپلا ڤەكۆلینێ، (83) كەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریكاریێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (20.75%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(جیران ئەزێ حازرم بۆ هەر شولەكێ تە هەبیت)، (جیران دێ بەهیا هەوە ل مالا مەبیت، جوداهی د ناڤبەرا مالا من و یا تەدا نینە)، (جیران جهێ ل دەڤ مە هەی، بلا مێهڤانێن هەوە بهێنە دەڤ مە)...هتد. هەروەسا (74) كەسان ستراتیجییەتا (دەربڕین ژ هەڤسۆزییێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (18.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(ئەم گەلەك ب ژدەستدانا هەوە خەمبار بووین)، (فەرقا مە و هەوە نینە جیران هەجكو ئێك ژ مالا من چووی)، (ئەز ژبەر هەوە گەلەكێ ب خەم كەڤتیم)...هتد. هەروەسا (27) كەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاكرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (13.75%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(خودێ عەفوكەت جیران)، (جهێ ئەوی فیردەوس بیت)، (خودێ ل بەهەشتێ مە و ئەوی پێكڤە شاد بكەتەڤە)...هتد. هەروەسا (50) كەسان ستراتیجییەتا (داتاییێن ستایشكرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (12.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(كەسەكێ جامێر بوو)، (زەرەرا كەسەكێ نە دكر)، (خودێ ژێ ڕازی ببیت خۆ جارەكێ ژی دلێ كەسەكێ نەهێلایە)...هتد. هەروەسا (48) كەسان ستراتیجییەتا (تێهەلكێش – اقتباس) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (12%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(خودێ ژێ ڕازی ببیت انا لله وانا الیه راجعون)، (بێهنا خۆ فرەهـ بكە هەر بێژە لا حول ولا قوه الا بالله)، (كل من علیها فان ئەم هەمی دێ مرین و مان بەس بۆ خودێیە)...هتد. هەروەسا (46) كەسان ستراتیجییەتا (هەڤسۆزییا ئایینی) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدی دبیتە (11.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی/(سەبرا مرۆڤی ل بەرامبەر موسیبەتێ ئەجر و خەلاتێ خۆ یێ هەێ ل دەڤ خودێ)،(ڕاستە خەمەكا گرانە بەلێ نابیت خۆ ب خەم بێخی، چونكی ئەڤە ڕێكا مە هەمیانە)، (ئیمانەتێ خودێ بوو، خودێ ئیمانەتێ خۆ بر)...هتد. دیسان (40) كەسان ستراتیجییەتا (پرسیارێن پەیوەندیدار) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (10%) و ژ نموونەیێن بكارهاتی:(نەخۆشییا وی یا گران بوو؟)، (هەوە نە بربوو ژ دەرڤەی وەلاتی بۆ چارەسەرییێ؟)، (دختوران چ دگوت بەری بمریت؟)...هتد. هەروەسا (3) كەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (دانپێدان ب وەغەركرنێ) بكارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.75%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بكارهاتی:(وەی خودێ مانێ هۆسایە مرن یا ل بنێ گوهێ مرۆڤی)،(مرن حەقە و ئەڤە ڕێكا مە

هەمیانە)...هتد. دیسان (1) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (پێشنیارکرن بۆ سڤککرنا شوکێ (تراوما)یێ و ئارامکرن) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.25%) و ژ نموونەیێن بکارهاتی (یێ ل سەر خۆببە و بلا خودێ ل بیرا تەبیت، ب تنێ دوعا د بەرژەوەندیا ئەویدانە). هەروەسا ستراتیجییەتێن (تێبینیێن ئاراستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە، دەربڕینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ))، (هەلبژارتنا بێدەنگییێ)، (ڕەفتارێن نەزمانی)، (ڕەتکرن یان نەزانین) ژ لایێ چ کەسان ژ سەمپلێ ڤەکۆلینێ بۆ ئەڤی هەلویستی نەهاتینە بکارهینان.

3-9- سەرەخۆشییێ ل کەسەکی بکە کو ئایینەکێ جیاواز هەبیت، ئانکو موسلمان نەبیت، ل دەمێ ئێك ژ مالا ئەوان وەغەرێ دکەت.

هێلکارییا(9)

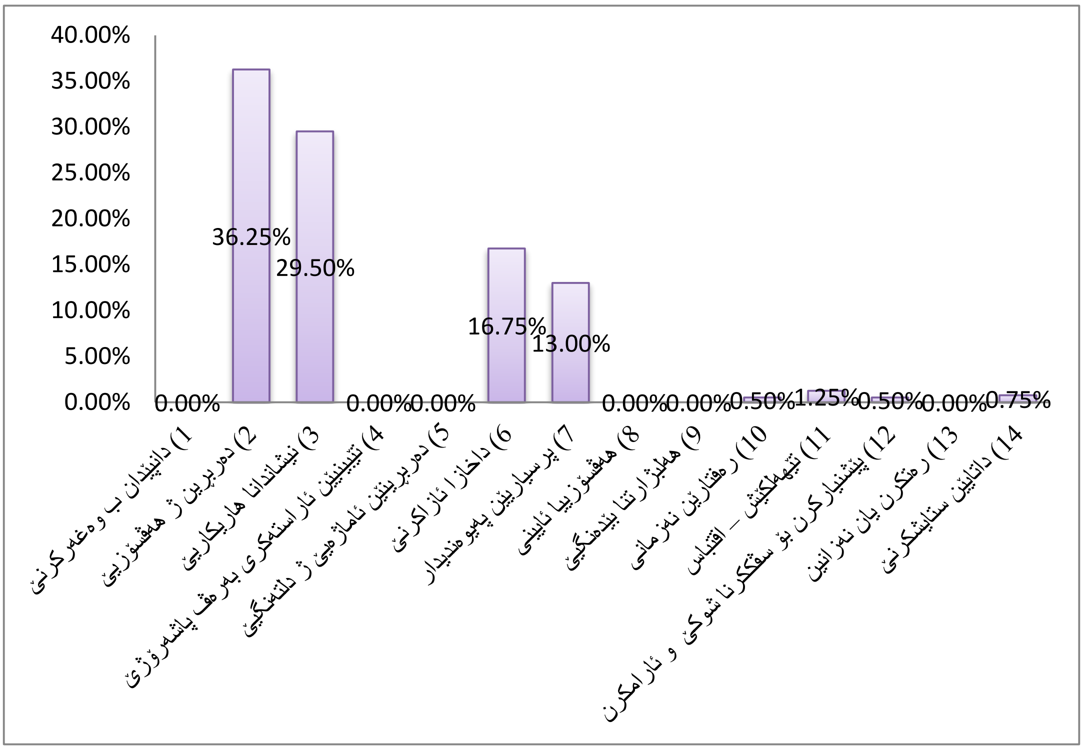

ژ سەرجەمێ (400) کەسان ژ سەمپلا ڤەکۆلینێ، (145) کەسان ستراتیجییەتا (دەربڕین ژ هەڤسۆزییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (36.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (ئەمز هەڤخەمێ تەمە)، (دلێ من یێ ل گەل هەوە)، (ئەز هەست ب نەخۆشییا هەوە دکەم)..هتد. هەروەسا (118) کەسان ستراتیجییەتا (نیشاندانا هاریکارییێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (29.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی: (ئەز یێ ئامادەمە بۆ هەر کارەکێ هەوە هەبیت)، (نوکە هوین پێدڤی ب چ نینن؟)، هوین چ کاران ئەنجامنەدەن بێژنە من ئەز دێ ل شوینا هەوە ئەنجامدەم)...هتد. هەروەسا (67) کەسان ستراتیجییەتا (داخوازا ئازاکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (16.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(خودێ ب رەحمینیت)، (خودێ ل دویڤ عەمەلێ ئەوی ل گەل بکەت)، (خودێ ئازا کەت)...هتد. هەروەسا (58) کەسان ستراتیجییەتا (پرسیارێن پەیوەندیدار) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (14.5%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(ڕەوشا وی گەلەك تێك چووبوو؟)، (دەمژمێر چەند بوو وەختێ مری؟)، (هەوە ل کیرێ ڤەشارت؟)...هتد. هەروەسا (5) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (تێهەلکێش – اقتباس) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ دبیتە (1.25%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی:(ئەم ل ڕێ ئەو ل پێ ئەم هەمی دێ زڤرینە بال خودێ)...هتد. هەروەسا (3) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (داتاێن ستایشکرنێ) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا سەدێ دبیتە (0.75%) و ژ نموونەیێن ئەوێ یێن بکارهاتی (ڕەحمەتی کەسەکێ سحبەت خۆش بوو و ئاخفتنێن وی دێ هەر ل بیرا مەبن)...هتد. دیسان (2) کەسان ب تنێ ستراتیجییەتا (ڕەفتارێن نەزمانی) بکارهینایە و ڕێژەیا ئەوێ یا

سەدێ دبيتە (0.5%) و ژ نموونەيێن بكارهاتی:(چوونا دەستی)، هەروەسا (2) كەسان ب تنێ ستراتيجيەتا (پێشنيارکرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)يێ و ئارامكرن) بكارهينايە و ڕێژەيا ئەوێ يا سەدێ دبيتە (0.5%) و ژ نموونەيێن ئەوێ يێن بكارهاتی (نەكە گری، ئەگەر ب گرييێ زڤريبا ئەم هەمی دا ل گەل تە كەينە گری)، (يێ ل سەر خۆببە ئەو نوكە ل جهەكێ باشترە ژ ئەڤێرێ)...هتد. بەلێ ستراتيجييەتێن (دانپێدان ب وەغەركرنێ)، (تێبينيێن ئاڕاستەكری بەرەڤ پاشەڕۆژێ)، (دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ (دلەراوكێ))، (هەڤسۆزييا ئايينی)، (هەلبژارتنا بێدەنگييێ)، (ڕەتكرن يان نەزانين) ژ لايێ چ كەسان ژ سەمپلێ ڤەكۆلينێ بۆ ئەڤی هەلويستی نەهاتينە بكارهينان.

ئەنجام

أ- ئەو ستراتيجيەتێن خەلكی باژێرێ دهۆكێ بكارهينايين، هەمان ئەو ستراتيجييەتەنە، ئەوێن ل دەڤ (ئيليود) و (ڕاسخ)ی هەين، ئەڤەژی ژبەر هندێيە كو (ڕاسخ)ی ستراتيجيەتێن خۆ ل سەر كەلتوورەكێ موسلمان پراكتيككرييە كو(ئيران)ە و ڕێژەيەكا زۆر ژ كوردان ژی موسلمانن، لەورا كەلتوورێ ئەوان ژی هەمان كەلتوورەكێ ئايينييە و ئەڤەژی بوويە ئەگەر كو هەمان ستراتيجی دووبارەببن و چ ستراتيجييەتێن تايبەت ب خەلكێ دهۆكێڤە د ناڤ بەرسڤێن ئەواندا نەهێنە ديتن.

ب-د هەر (9)هەلويستێن وەرگرتيدا، ستراتيجيێن بەهيدارييێ و ڕێژە و بكارهينانا ئەوان ب ئەڤی ڕەنگی بوويە:

1- د هەلويستێ:(سەرەخۆشی ل كەسەكی بهێتە كرن كو هەڤالێ تەيە كو ئێك ژ كەسێن بنەمالا ئەوی وەغەركرييە). ئەڤ ستراتيجييەتە هاتينە بكارهينان: پترترين ڕێژە ستراتيجييەتا :(نيشاندانا هاريكارييێ:(22.5%)، هەروەسا هەر ئێك ژ ستراتيجييەتێن دانپێدان ب وەغەركرنێ، دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ (دلەراوكێ)، هەلبژارتنا بێدەنگييێ،ڕەفتارێن نەزمانی، پێشنيارکرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)يێ و ئارامكرن، ڕەتكرن يان نەزانين:(0%)نە كو چ ڕێژەيێن سەدی نينن.

2- د هەلويستێ(سەرەخۆشی ل كەسەكی ئاسايی بهێتە كرن كو دايكا ئەوی/ ئەوێ چوويە بەر دلۆڤانييا خودێ). ئەڤ ستراتيجييەتە هاتينە بكارهينان:(داتايێن ستايشكرنێ:(21.75%) ب پترترين ڕێژە هاتييە بكارهينان و هەر ئێك ژ ستراتيجييەتێن دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ (دلەراوكێ)، هەلبژارتنا بێدەنگييێ، پێشنيارکرن بۆ سڤككرنا شوكێ(تراوما)يێ و ئارامكرن، ڕەتكرن يان نەزانين:(0%) كو چ ڕێژەيێن سەدی وەرنەگرتييە.

3-د هەلويستێ(ل دەمێ كەسەك ژ بنەمالا كەسەكێ خودان پلە و پايە بچيتە بەر دلۆڤانييا خودێ دێ چەوا سەرەخۆشييێ لێ هێتە كرن). ستراتيجييەتا (نيشاندانا هاريكارييێ:(21.5%) ب پلەيا ئێكێ دهێت و هەر ئێك ژ ستراتيجييەتێن:تێبينيێن ئاڕاستەكری بەرەڤ پاشەڕۆژێڤە، دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ (دلەراوكێ)، هەلبژارتنا بێدەنگييێ، ڕەفتارێن نەزمانی، پێشنيارکرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)يێ و ئارامكرن، ڕەتكرن يان نەزانين: (0%) چ كەسان بكارنەهينايە.

4-د هەلويستێ(سەرەخۆشی ل كەسەكی بهێتە كرن كو تەمەنێ ئەوی /ئەوێ ژ يێ تە بچويكترە، ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوويە بەر دلۆڤانييا خودێ).ستراتيجييەتا(نيشاندانا هاريكارييێ:(22.25) ژ هەمييان پتر هاتييە بكارهينان و هەر ئێك ژ ستراتيجييەتێن:دانپێدان ب وەغەركرنێ،تێبينيێن ئاڕاستەكری بەرەڤ پاشەڕۆژێڤە، دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ، (دلەراوكێ)، هەلبژارتنا بێدەنگييێ، ڕەفتارێن نەزمانی، پێشنيارکرن بۆ سڤككرنا شوكێ (تراوما)يێ و ئارامكرن، ڕەتكرن يان نەزانين: (0%) چ كەسان هەلنەبژارتينە.

5- د هەلويستێ(سەرەخۆشی ل كەسەكی بهێتە كرن كو تەمەنێ ئەوی/ ئەوێ ژ يێ ئاخڤتنكەری مەزنترە، ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوويە بەر دلۆڤانييا خودێ). ستراتيجييەتا:(پرسيارێن پەيوەنديدار:(21%) پێشەنگ بوويە و هەر ئێك ژ ستراتيجييەتێن: تێبينيێن ئاڕاستەكری بەرەڤ پاشەڕۆژێڤە، دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ (دلەراوكێ)، هەلبژارتنا بێدەنگييێ، ڕەفتارێن نەزمانی، ڕەتكرن يان نەزانين: (0%) چ كەسان بكارنەهينايە.

6- د هەلويستێ(سەرەخۆشی ل كەسەكی بهێتە كرن كو هەڤتەمەنێ ئاخڤتنكەری يان هەڤتەمەنا ئاخڤتنكەرێ ببيت و ئاخڤتنكەری/ئاخڤتنكەرێ نياسينەكا گەلەك ل گەل ئێك نينە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ وەغەر كرييە). پتريا خەلكی ستراتيجييەتا:(دەربرين ژ هەڤسۆزييێ: (23.25%) بكارهينايە و چ كەسان هەر ئێك ژ ستراتيجييەتێن:دانپێدان ب وەغەركرنێ، تێبينيێن ئاڕاستەكری بەرەڤ پاشەڕۆژێڤە،دەربرينێن ئاماژەيێ ژ دلتەنگييێ (دلەراوكێ)، هەلبژارتنا بێدەنگييێ،ڕەتكرن يان نەزانين(0%) بكارنەهينايە.

7- د هەلویستێ(سەرەخۆش ل کەسەکی بهێتە کرن کو مرۆڤ و خزمێ ئاخڤتنکەری ببیت و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ). ستراتیجییەتا:(دەربڕین ژ هەڤسۆزییێ:(25.5%) ژ هەمییان پتر هاتییە بکارهینان و هەر ئێك ژ ستراتیجییەتێن دانپێدان ب وەغەرکرنێ،دەربڕینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ)، هەلبژارتنا بێدەنگییێ، پێشنیارکرن بۆ سڤککرنا شوکێ (تراوما)یێ و ئارامکرن، ڕەتکرن یان نەزانین، داتایێن ستایشکرنێ(0%) چ کەسان هەلنەبژارتینە.

8- د هەلویستێ(سەرەخۆشی ل کەسەکی بهێتە کرن کو جیرانێ ئاخڤتنکەریە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ وەغەرکرییە). ستراتیجییەتا :(نیشاندانا هاریکارییێ: (20.75%) پێشەنگبوویە و چ کەسان ئەڤ ستراتیجییەتە بکارنەهینانە:تێبینیێن ئاڕاستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێڤە، دەربڕینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ)، هەلبژارتنا بێدەنگییێ، ڕەفتارێن نەزمانی، ڕەتکرن یان نەزانین(0%).

9- د هەلویستێ(سەرەخۆشییێ ل کەسەکی بهێتە کرن کو ئایینەکێ جیاواز هەبیت، ئانکو موسلمان نەبیت، ل دەمێ ئێك ژ مالا ئەوان وەغەرێ دکەت). بەرچاڤترین ستراتیجی ئەڤەبوویە:(دەربڕین ژ هەڤسۆزییێ: (36.25%)، بەلێ هەر ئێك ژ ستراتیجییەتێن دانپێدان ب وەغەرکرنێ، تێبینیێن ئاڕاستەکری بەرەڤ پاشەرۆژێ، دەربڕینێن ئاماژەیێ ژ دلتەنگییێ (دلەراوکێ)، هەڤسۆزییا ئایینی، هەلبژارتنا بێدەنگییێ، ڕەتکرن یان نەزانین: (0%) چ ڕێژەیێن سەدی بۆ ئەوان نینن.

ژێدەر

أ-ژێدەر ب زمانێ کوردی:

شێرزاد سەبری عەلی، پراگماتیك، لە بڵاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، هەولێر، 2014.

-————————، شرۆڤەکرنا گوتارێ، چاپا ئێکی، ژ وەشانێن پەرتووکخانەیا موکسی، دهۆك، 2020.

ب-ژێدەر ب زمانێ ئینگلیزی:

Austin , J.L. (1962) . How to Do Things with Words . London : Oxford University Press.

Bach , K . (2012) . "Speech Acts " On line available at: URL// http : // www. online.sfsu.edu/kbach/spchacts.html.

Bach, K. and Harnish , R. M.(1979). Linguistic Communication and Speech Acts. Cambridge : The MIT Press.

Bernan, M. (2008). Condolence Books: Language and Meaning in the Mourning for Hillsborogh and Diana. Death Studies, 32: 326-351

Crystal , D . (2003) . A Dictionary of Linguistics and Phonetics . London : Blackwell Publishing Ltd.

Ellis, R. (2008). The study of second language acquisition. Oxford: Oxford University Press.

Elwood, K. (2004). I'mSo Sorry: A Cross-Cultural Analysis of Expressions of Condolence. Retrieved from http://dspace.wul.waseda.ae.jp.

Eslami-Rasekh, B. L. (2011). Speech Act of Condolence in Persian and English: A Cross-Cultural Study. CS Canada, 139 - 145 .

Muihaki , A. (2004) . "Meaning as Use : A Functional View of Semantics and Pragmatics " On line available at: URL http: // www.qucosa.de/fileadmin/data/.../11_10_Mwihaki.pdf.

Olshtain, E., & Cohen, A. (1983). Apology: A speech act set. In N. Wolfson, & E. Judd (Eds.), Sociolinguistics and language acquisition (pp. 18-36). Rowley, MA: Newbury House

Searle, J. R. (1979) . Expression and Meaning : Studies in the Theory of Speech Acts . Cambridge : Cambridge University Press.

Smith , S. E . (2003) " What Are Some Condolence Phrases ? " On line available at: URL// http : // www.wisegeek.org/what-are-some-condolence-phrases....

Vanderveken , D . (1990) . Meaning and Speech Acts . Vol. I. Cambridge : Cambridge University Press.

'Words of Sympathy" (2013) . On line available at: URL// http : // www.acknowledgements.net/wordsofsympathy.htm

Zunin , L. M. and Zunin , H. S . (2007) . The Art of Condolence . London : HarperCollins Publishers Ltd.

ڕاپرسی

ئەڤ ڕاپرسییە هاتییە دروستكرن ژبۆ ئاخڤتنكەرێن زمانێ كوردی یێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهۆكێ ژبۆ هندەك بەهلویستان كو دێ ب كریارا پێشكێشكرنا بەهیدارییێ ڕابن، لەورا ئەوێ هزرێ بكە كو بەرسڤێن تە هەر وەكو ئاخڤتنا ڕاستەقینەیا تە بن یا كو د پێشكێشكرنا پرۆسێسا بەهیدارییێدا بكاردهینی:

ڕەگەز: أ- نێر ب- مێ

ل خوارێ دێ داخواز ژ هەوە هێتەكرن ب پێشكێشكرنا فۆرم و دەربڕینێن بەهیدارییێ، هیڤییە ب شێوەكێ ڕاستەقینەیانە پشتی پەیڤا (تۆ): دیتنا خۆ دیاربكە.

- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو هەڤالێ تەیە كو ئێك ژ كەسێن بنەمالا ئەوی وەغەركرییە.

تۆ__________ :

-سەرەخۆشییێ ل كەسەكی ئاسایی بكە كو دایكا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ.

تۆ__________ :

-ل دەمێ كەسەك ژ بنەمالا كەسەكێ خودان پلە و پایە بچیتە بەر دلۆڤانییا خودێ دێ چەوا سەرەخۆشییێ لێ كەی.

تۆ__________ :

-سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو تەمەنێ ئەوی /ئەوێ ژ یێ تە بچویكترە، ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خۆدێ.

تۆ__________ :

- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو تەمەنێ ئەوی/ ئەوێ ژ یێ تە مەزنترە، ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ.

تۆ__________ :

- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكة كو هەڤتەمەنێ تە ببیت یان هەڤتەمەنا تە ببیت و تە نیاسینەكا گەلەك ل گەل ئێك نینە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ وەغەر كرییە.

تۆ__________ :

-سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو مرۆڤ و خزمێ تەیە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ چوویە بەر دلۆڤانییا خودێ.

تۆ__________ :

- سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو جیرانێ تەیە و ئێك ژ بنەمالا ئەوی/ ئەوێ وەغەركرییە.

تۆ__________ :

-سەرەخۆشییێ ل كەسەكی بكە كو ئایینەكێ جیاواز هەبیت، ئانكو موسلمان نەبیت، ل دەمێ ئێك ژ مالا ئەوان وەغەرێ دكەت.

تۆ__________ :

فعل الكلام التعزية و أستراتيجياتها لدى ناطقي مركز محافظة دهوك

الخلاصة

التعزية فعل من أفعال الكلام المهمة و في مجال التداولية لها دور مهم، لأنها توضح و تبين مشاعر و تضامن المتكلم تجاه المستمع. يحاول هذا البحث الموسوم (فعل الكلام التعزية و أستراتيجياتها لدى ناطقي مدينة دهوك) أن يرصد و يبين كيفية قيام ناطقي مركز محافظة دهوك بتقديمهم لفعل الكلام التعزية حسب (9) مواقف مختلفة، حسب مويل(ايليود) مع زيادة عدد من الاستراتيجيات من قبل(اسلام راسخ). ولبيان النسبة المئوية لكل أستراتيجية في كل موقف، لجأ البحث الى الأسلوب الاحصائي. الهدف الرئيسي من هذا البحث هو توضيح النسبة المئوية لهذه الأستراتيجيات في كل الموقف المستخدمة لتقديم التعزية لأقارب الموتى. يتألف البحث من فصلين. الفصل الاول مخصص لبيان فعل الكلام التعزية بشكل عام و توضيح أستراتيجياتها. في حين خصص الفصل الثاني للمجال التطبيقي حول أستراتيجيات التعزية لدى ناطقي مركز محافظة دهوك.

كلمات الدالة: التعزية، سلوك غير لغوي، الأقتباس، بيانات المديح

THE SPEECH ACT OF CONDOLENCE AND ITS STRATEGIES IN THE CENTER OF DUHOK GOVERNORATE

SHERZAD SABRI ALI, HAZHAR KAMAL YOUSIF and LUQMAN FAREEQ SULAIMAN
Dept. of Kurdish Language, College of Basic Education, University of Duhok, Kurdistan Region-Iraq

ABSTRACT

The speech act of condolence and its strategies in the center of Dohuk governorate Condolence is one of the important speech acts in the field of pragmatic, and it dominates an important role because it clarifies and shows the feelings and solidarity of the speaker towards the listener. This research, which is titled by (The speech act of condolence and its strategies in the center of Dohuk governorate) attempts to observe and show how the speakers of the center of Dohuk governorate introduce them to the act of condolence speech according to (9) different situations, as maintained by (Eliud) Model, with an increase in the number of strategies by (Islam Rasikh). To show the percentage of each strategy in each situation, the research resorted to the statistical method. The main objective of this research is to clarify the percentage of these strategies in each situation used to offer condolences to the relatives of the dead. The research consists of two chapters. The first chapter is devoted to explain the condolence speech act in general and clarify its strategies. While the second chapter was dedicated to the applied field on the condolence strategies of the speakers of the Dohuk governorate center.

KEY WORDS: condolence, Non-linguistic, Quoted lines, Praise data